

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 19.

Lördagen den 23 Mars.

Kammaren sammanträdde klockan 10 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 22 och protokollet för den 16 i denna månad

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 19 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 7, angående väckt motion om ändring i 14 § Riksdagsordningen. *Ändring i 14 § Riksdagsordningen.*

Herr Jöns Pehrsson: Efter hvad det synes af förevarande betänkande, måste åsigtorna inom Utskottet hafva varit eniga om att afstyrka ifrågavarande motion, och den är sannerligen framkommen i sådant skick, att Utskottet icke kunnat bifalla densamma, då städernas befolkning icke alls tagits i betraktaude. Likväl har denna fråga varit å bane så länge, att jag för min del skulle anse önskvärdt, att Riksdagen en gång toge den under noggrant skärskådande och tillståge, huruvida det finnes något rimligt skäl för en grundlagsförändring i detta hänseende, och det är af sådan anledning, som jag, ehuru utan hopp om vidare framgång, tager mig friheten yrka återremiss, icke därför att jag tror att deraf nu kan vinnas något resultat, utan därför, att jag anser önskvärdt att låta Andra Kammaren komma i tillfälle att afgifva sitt votum i denna sak. Och om det då skulle visa sig, att icke ens Andra Kammaren vill ändra grundlagen i den föreslagna riktningen, tror jag att frågan derigenom skulle vara för en längre tid aflägsnad och icke behöfde komma fram vid hvarje riksdag. För min del har jag visserligen den åsigt, att valrätten icke tillräckligt begagnas, sådan den är, emedan vid de flesta val hvarken alla eller ens hälften af de valberättigade komma tillstädes, men å andra sidan är t. ex. inom den kommun, jag tillhör, jordbruksfastigheterna så styckade och taxeringsvärdet så lågt (man anmärker må

Andring i 14 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

hända, att taxeringsvärdet sättes allt för lågt, och jag medgifver till en del gerna befoegenheten af en sådan anmärkning) att bland hemmansegarne till de $29\frac{7}{8}$ mantal, hvaraf denna kommun består, finnas icke mindre än 102 egare, af hvilka *ingen* vid sista valet egde rösträtt till Andra Kammaren. Flere af dem kommo vid valet tillstädes och kunde icke förstå, hvarför de icke egde valrätt. På dessa skäl yrkar jag återremiss.

Herr Wallenberg: Jag finner detta utskottsbetänkande ovanligt tarfligt, ty det innehåller verkligen icke några skäl, som man kan kalla skäl, framburna inför Riksdagen för afstyrkande af en motion, som angår en principfråga. Att frågan blifvit väckt vid fem riksdagar, ja, det vittnar endast om ihärdigheten hos motionären, och vi veta alla, att utan att några ledamöter af Riksdagen åtaga sig att vara ihärdiga, kan rakt ingenting gå igenom. Detta är således icke något skäl emot saken, utan endast en relation om hvad som tilldragit sig vid frågans föregående behandling.

Vidare säger Utskottet, att nya grundlagen egt bestånd under så kort tid, att man ej hunnit inhemta noggrann erfarenhet om dess verkningar. För min del tycker jag verkligen, att det börjar ligga i öppen dag för hvar och en, som velat inhemta erfarenhetens lärdomar, att, åtminstone så vidt jag kunnat uppfatta, vårt representations-sätt öfvergått från fyra stånd och fyra Kammare till ett stånd och två Kammare med tillsats af några andra elementer, som ansetts nödiga för att man skulle kunna underhålla ett samspråk om de offentliga ärendenas behandling. För min del tror jag, att, om något är önskvärdt att jemka på uti valbarhetens och valrättens utsträckning, är det bättre att göra det i tid och icke låta det, som kanske är oegentligt, bli rotfästadt. Frågan är, i min tanke, af den vikt, att den förtjenar allvarlig uppmärksamhet, och hvarför har icke Utskottet tagit statistiken till hjälp och underrättat Riksdagen om, huru många valberättigade som skulle tillkomma genom ett antagande af motionärens förslag? Detta hade varit lämpligt, synes det mig.

Suppositionen, hvarmed Utskottet slutar sin motivering, eller att en sådan förändring möjligen icke skulle gå i den riktning, som i de väckta motionerna afsåges, eller att åt Andra Kammarens sammansättning gifva den karakter, som anses önskvärd, är också blott en supposition, men icke något hufvudskäl för motionens afstyrkande. Det *kan hända* att genom motionens antagande blott skulle framgå den sanning, som af många betviflas, nemligen att de 60,000 hemmansegarne välde blir ytterligare befästadt, och det kan hända, att det blir en sanning, att dessa representera alla andra klasser, som nu i egande stå på en lägre ekonomisk ståndpunkt än de sjelfve. Men säkert är det icke, och det kunde vara skäl att göra denna fråga klar för sig, och icke blott skjuta undan en billig framställning, att den, som betalar skatt, skall få deltaga i riksdagsmannanval, ty det är ingenting omstörtande i detta yrkande, ingen fara för samhället, om man går på denna väg. En annan sak är, om man ville etablera personlighetsprincipen utan afseende på om personen kan gagna sam-

hället eller i någon mån bidraga till dess utgifter. Den nu förevarande frågan ligger deremot inom de rāmärken, som utgöra grundtanken i vårt representationssätt och som kan återgifvas med de få orden: den som bidrager till att bära statens tunga, den skall åtnjuta politisk valrätt.

Jag förenar mig med Herr Pehrsson i yrkande om återremiss.

Herr Hallenborg: Jag är verkligen i hög grad öfverraskad af att ett Konstitutions-Utskottets betänkande någon gång lyckas tillvinna sig någon uppmärksamhet i denna Kammare, ty vid behandlingen af Utskottets föregående betänkanden vid denna riksdag har Kammaren visat Utskottet ett så oinskränkt förtroende, att Kammaren utan ett enda ords diskussion bifallit hvad Utskottet föreslagit. Jag vill särskildt påminna om den högst viktiga förändring, som Utskottet föreslog i afseende på 59 § Riksdagsordningen och som gaf anledning till en mycket vidlyftig debatt i Andra Kammaren, men i denna Kammare antogs utan diskussion, möjligen till följd af den stora uppmärksamhet, som Kammaren förut egnat ett Lag-Utskottets utlåtande.

Nu uppträder på en gång Herr Wallenberg och klandrar motiveringen till Utskottets betänkande. Det finnes ingenting lättare än att göra anmärkningar emot motiveringen, ty denna skall vara sådan, att den tillfredsställer Utskottets alla ledamöter och kan därför lätt komma att innefatta ett och annat, som ordföranden, om han skulle skriva den ensam, möjligen icke skulle godkänna. Men jag skall hålla mig till saken. Jag får då fråga den ärade talaren, om han verkligen tror, att de olycksbringande verkningarna af vårt nuvarande statskick skulle blifva häfda genom denna förändring, som nu är föreslagen. För min del tror jag det icke. Jag tror fast hellre, att Utskottet gifvit goda skäl för sitt afstyrkande, ty då man för Andra Kammarens sammansättning tagit ett så lågt minimum så väl af fastighetsvärde som den inkomst, som skall vara bestämmande för rättighet att väljas och väljas till Andra Kammaren, har man gått så långt ned som möjligt för att få personer till representanter, som befinna sig i en själfständig ställning.

I 38 § Riksdagsordningen, som innefattar instruktion för Konstitutions-Utskottet, heter det, att Utskottet skall hos Riksdagen föreslå de grundlagsändringar, som Utskottet anser högst *nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa*. Hvad nu beträffar den ändring, motionären afsett, anser jag den *hvarken nödig eller nyttig*, hvilket må stå för min räkning, eftersom jag derutinnan är af olika åsigt med Herr Wallenberg; men jag hemställer om det är sannolikt, att en sådan ändring kan vara *möjlig att verkställa*, då båda Kamrarne fem särskilda gånger afslagit framställning i samma ämne, och om det varit skäl att Utskottet nu gjort sig mödan att med statistiken till hjälp taga reda på, huru många som nu stå under strecket och derefter komma till Riksdagen med en framställning, som bestämdt blifvit afslagen.

Det är naturligtvis mycket lätt att polemisera i en fråga sådan

Ändring i 14 § Riksdagsordningen. (Forts.) som denna, hvilken så väl å Utskottets som Herr Wallenbergs sida är ställd på suppositioner; och jag ber endast få yrka, att Kammarern behagade godkänna hvad Utskottet föreslagit.

Herr Wallenberg: Ordföranden i Konstitutions-Utskottet har ökat antalet af de skäl, som tala för en allvarsam pröfning af den väckta motionen. Han har behagat nämna, att grundlagen »toge upp de personer, som äro i en oberoende ekonomisk ställning, och längre borde man icke gå». Grundlagen stadgar, att 800 kronors inkomst berättigar till valrätt och valbarhet. Deraf äro 300 kronor skattefria, och det är således, för att begagna ett vanligt uttryckssätt, 5 kronor, som denne person erlägger i skatt till staten. Nu är fråga om att nedflytta strecket eller utsträcka denna valrätt till dem, som erlägga en krona i skatt till staten. Jag tror för min del, att det är ganska svårt att säga, hvar oberoendet ligger mellan de 5 kronorna och 1 krona. Jag tror, att oberoendet ligger i det menliga arbetet, och den, som icke kan skatta mer än 5 eller 1 krona, får taga sin arbetskraft till hjälp för att underhålla sig sjelf och de sina och kan alldeles icke anses vara i och för sin inkomst i en så oberoende ställning, att han kan lefva på inkomst utan att arbeta. Skillnaden mellan dessa 5 kronor och 1 krona är verkligen så härfin, men jag tror, att principen blir bättre tillämpad om man bestämmer en krona såsom minimum, och man kan derigenom förekomma att man öfverskrider den gräns, som jag för min del alldeles icke vill öfverskrida.

Utskottets ordförande talade vidare om olycksbringande följder af vårt nuvarande statsskick. Jag anser, att vårt statsskick vore bra, om hvarje integrerande del af de begge statsmakterna rätt uppfattade sin ställning och iakttog en bestämd hållning. Den ärade talaren antydde en annan omständighet, som jag ber att få fästa uppmärksamheten på, nemligen att Utskottet *icke* skulle behöfva utreda denna fråga, emedan en hemställan om bifall till hvad som motionären föreslagit i alla fall bestämdt skulle blifva afslagen. Det är verkligen märkvärdigt, att man här skall öfverlägga månad efter månad, år efter år, och att en eller annan skall ega i sin makt att på förhand säga, att det och det icke är värdt att göra eller tala om eller sträfva för, ty *det går icke*. Och det är synnerligen i denna Kammar, som sådana talesätt vunnit insteg, och jag kan ej annat än på det högsta beklaga detta, ty det slutar med att skada Kammarerns berättigade inflytande på riksdagsärendena, om den icke eger någon tillförsigt i afseende på gagnet af sina sträfvanden och icke tror, att det man gör är rätt och skall en gång vinna seger. Tror man icke detta, blir man förlamad och kommer i en missmodig stämning. Jag tror att den föreliggande frågan är af beskaffenhet att det är rent af olämpligt att vilja helt enkelt kasta den i papperskorgen, och någon pröfning har den icke undergått inom Utskottet, det synes af betänkanDET. Man må tala om, att Utskottet har 20 ledamöter; men efter min uppfattning bör grundlagen så förstås, att Utskotten äro förberedande komitéer, som skola bereda ärendena,

och ledamöterna skola icke endast turvis stå upp på ena sidan om bordet och sitta på den andra, ty därför äro Utskotten icke tillsatta.

*Ändring i 14 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Jöns Pehrsson: Jag vill endast inlägga en liten gensaga mot ordförandens i Utskottet uppfattning, att det icke skulle vara önskvärdt att flytta ned strecket, emedan de, som icke egde egendom af 1,000 kronors taxeringsvärde, icke skulle besitta någon sjelfständighet. Jag är visst icke mer sjelfständig för det jag nu sitter här, än då jag satt i Andra Kammaren, och jag tror, att det ligger för öppen dag, att den, som har mycket att bestyra, också är beroende af många. En liten hemmansegare är icke beroende af någon meniska, utan blott af väder och vind och Gud fader och är hvarken beroende af bankdirektörer eller annat.

Jag anhåller fortfarande om återremiss för att få denna fråga utredd och slutbehandlad.

Herr Hallenborg: Den der sjelfständigheten tyckes blifva ytterligare ett litet samtalsämne. Jag har icke sagt, att jag betvivlar deras sjelfständighet, som till följd af sin ekonomiska ställning nu icke ega valrätt eller valbarhet till Andra Kammaren, men jag har sagt, att då man bestämt såsom vilkor för sådan valrätt och valbarhet en årlig inkomst af 800 kronor eller egande af fastighet taxerad till 1,000 kronor, så har detta skett, emedan man ansåg nämnda vilkor vara i ekonomiskt afseende det lägsta, som kan vara förenligt med den *ekonomiska* sjelfständighet, som fordras för att en person skall kunna egna sin tid åt riksdagsmannaskap och undandraga den sina enskilda angelägenheter.

Med anledning af hvad Herr Wallenberg yttrat derom, att jag sagt, att förevärande motion bestämdt icke kan nu gå igenom, erkänner jag, att det är mycket svårt att säga hvad som kan gå igenom eller icke, men hvad denna fråga beträffar, tror jag verkligen, att man kan säga det, ty inom Utskottet var ingen hvarken från Första eller Andra Kammaren, som yttrade något intresse för motionen eller tillstyrkte bifall dertill. Då tycktes det bättre att, i stället för att sätta sig ned för att för femte gången skriva en uttömmande motivering, Utskottet åberopade sina föregående betänkanden i frågan, derom Riksdagen förr uttalat sina åsikter. Utan att göra anspråk på att vara någon stor spåman, vågar jag säga, att jag är öfvertygad, att motionen nu ej kan gå igenom, helst då jag är viss på, att Första Kammaren ej kan göra sig skyldig till en sådan förändring i tänkesätt, att en fråga, som Kammaren vid fem föregående riksdagar afslagit, nu skulle lyckas tillvinna sig någon större uppmärksamhet.

Herr von Möller: Innan Första Kammaren följer den af två ledamöter framställda uppmaning att återremittera föreliggande betänkande, ber jag att få yttra ett par ord.

Ändring i 14 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Herr Wallenberg har sagt, att Utskottet icke pröfvat frågan. Det är väl därför, att icke allt som yttrats inom Utskottet sammanförts i betänkandet. Det är en sak, som Kammaren bör betänka, innan den beslutar återremiss. Motionären vill, att alla män, som hafva rösträtt i kommunalstämma, må vara valberättigade och valbare till riksdagsmän i Andra Kammaren. I betänkandet står "att en utsträckning af rösträtten skulle öka valmännens och de valbares antal just i de delar af landet, der de stora egendomarne vore mest representerade, och således antalet af mindre arrendatorer, torpare och tjenstekarlar vore mest betydande". Skulle man nu antaga hvad motionären föreslagit, vore det att ställa grundlagen i än ytterligare beroende af kommunalförfattningarne. Då skulle blott behövas en förändring i lagstadgandena om den kommunala rösträtten, för att enhvar medborgare, som uppnått en viss ålder, skulle blifva valbar och valberättigad till riksdagsman i Andra Kammaren. För en sådan förändring anser jag vårt folk ej vara moget, och därför finner jag det vådligt att besluta en återremiss i syfte, att Riksdagen skulle fatta ett beslut i den af motionären angifna riktning. Det vore att föra oss än vida längre och att ställa oss i jembredd med de länder, der i afseende å den politiska rösträtten personlighetsprincipen gjort sig gällande.

Dessa ord har jag yttrat endast därför, att Herr Wallenberg sagt, att motionen ej blifvit pröfvad.

Herr Wallenberg: Jag ber att få fästa uppmärksamheten just på det, som Konstitutions-Utskottets ordförande citerade, och som en hvar af Kammarens ledamöter känner, nemligen att egandet af fastighet, taxeringsvärderad till 1,000 kronor, medför valbarhet och valrätt till Andra Kammaren. Jag kan icke antaga, att en sådan fastighet gifver större årlig inkomst än 50 å 60 kronor. Inkomst af kapital eller arbete måste deremot uppgå till 800 kronor för att medföra valbarhet och valrätt. Här förefinnes således en stor skilnad mellan de olika slagen af inkomst, och jag tror, att man bör tänka på att utjemna denna skilnad, på det att icke ensidigheten må blifva allt för stor.

Af den siste talaren yttrades, att vi icke äro mogna för en sådan reform, som motionen afser, i jembförelse med andra länder. Jag ber få säga, att vi stå i utveckling fullt jemförliga med hvarje annat land; och äfven i afseende å att med urskilning begagna de konstitutionella formerna, såsom representationsrätt och kommunalrätt, behöfva vi verkligen ej bekymra oss om, att icke vårt folks utveckling skulle vara tillräckligt mogen, att folket icke skulle veta hvad det är fråga om; men här är nu i fråga att sätta en princip i stället för en siffra, som är godtycklig och som kan vara lika gerna 600, 700 eller 1,000 kronor eller hvilken annan summa som helst.

Jag vidhåller min begäran om återremiss.

Herr Rydqvist: Med anledning af den diskussion, som försiggått i denna fråga, anser jag mig uppmärksam på att yttra några ord. Utan tvifvel hvilat den nuvarande grunden för valrätt och valbarhet på godtycke. Man har vid uppgörandet af den nu gällande riksdagsord-

Ändring i 14 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

ningen ansett sig kunna grunda den på en ny princip, nemligen helt enkelt på penningprincipen, hvad angår både Första och Andra Kammaren. Att en sådan princip måste blifva godtycklig, ligger för öppen dag. Nu skulle enligt förevarande motion, som blifvit afstyrt af Konstitutions-Utskottet och vid fem föregående riksdagar förkastad, valrätt och valbarhet till riksdagsman i Andra Kammaren utsträckas till alla män, som hafva rösträtt i kommunalstämma. Man är sålunda inne på det sluttande planet; men det ligger, efter mitt sätt att se, alldeles i sakernas natur, att om ett sådant förslag, som det nu föreliggande, skulle af Riksdagen förklaras hvilande, således återkomma vid nästa riksdag och då möjligen godkännas, så hade man ändock icke vunnit någon frist; ty ändrar man den nuvarande grunden, skall ovilkorligen en helt annan princip söka göra sig gällande för framtiden, nemligen personlighetsprincipen. Det förefaller mig alldeles klart. Men för min del vill jag, om och när en så demokratisk ansats göres, gå mycket längre och fråga: hvarför skall den makttagande klassen af menniskor, *männem*, tillägna sig uteslutande de politiska rättigheterna? Inom Nordamerikas Förenta Stater påyrka ju nu för tiden äfven kvinnorna att få utöfva rösträtt. Hvarför skall man förneka dem en sådan rätt? Men genom att sålunda utsträcka den politiska rösträtten, kommer man till en annan princip, som äfvenledes måste göra sig gällande då man vill taga steget fullt ut, och det är att stryka ut gällande bestämmelser om mäns och kvinnors myndighetsålder; ty gränsen derför är också beroende af godtycke. Då skall man komma derhän, att allt hvad menniska heter, fattighushjon och barn, få utöfva politisk rösträtt. Det blir den slutliga konsekvensen; men som jag för min del anser, att konungariket Sverige hvarken nu är eller framdeles blir moget för en så radikal institution, kan jag ej annat än gilla det slut, hvartill Utskottet kommit, och dertill yrka bifall.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Konstitutions-Utskottets förevarande utlåtande och dels återremiss deraf, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades talrika ja jemte åtskilliga nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med talrika nej jemte åtskilliga ja; hvarefter proposition på bifall till utlåtandet förnyades, och då dervid svarades talrika och starka ja jemte åtskilliga nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Herr *Wallenberg* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 7, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ändring i 14 §
Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Vinner Nej, återförvisas utlåtandet.“

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 63.

Nej -- 20.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 19 och 20 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i 9 och 12 §§ Riksdagsordningen.

Herr Wallenberg: Jag vill icke försumma tillfället att upprigtigt betyga Konstitutions-Utskottet, att jag i denna fråga delar dess åsigt. Om det skulle komma derhän, att alla Riksdagens ledamöter blefve arfvodesuppbarare och om det tillika skulle fortgå på samma basis som nu, så att antalet riksdagsmän oupphörligt ökas, tror jag, att budgeten blefve så olidlig, att Riksdagens dagar snart vore räknade. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs Banko-Utskottets den 19 och 20 i denna månad bordlagda memorial:

N:o 9, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om bankovinstens användning.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

N:o 10, i anledning af återförvisning af Banko-Utskottets memorial N:o 4, angående afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar.

Lades till handlingarne.

N:o 11, i anledning af återförvisning af Banko-Utskottets memorial N:o 5, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 33, i fråga om beviljande af anslag till fortsättande af statens jernvägsbyggnader.

1:sta punkten.

Utskottets båda i mom. a och b gjorda hemställanden biföllos.

2:dra punkten.

Utskottets i 1:sta stycket gjorda hemställan.

Herr Rylander: Jag hade trott att någon annan skulle begärt ordet uti föregående punkt för att derå yrka afslag; så har icke skett, och vi hafva således öfverskridit det af Riksdagen förut bestämda anslag till jernvägsbyggnader. För min del tror jag icke det vara välbetänkt att så frångå ett förut fattadt beslut. Möjligtvis kan denna jernvägsanläggning vara för staten och landet önskvärd, men jag tror icke att behovet är så trängande att det icke kan tåla uppskof tills de redan beslutade jernvägslinierna blifvit fullbordade. Jag yrkar afslag på punkten.

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlberg och
Lilla Värtan.*

Friherre Klinckowström: Jag beklagar, att jag icke var närvarande, då sista punkten afgjordes, ty jag hade då sökt att i min ringa mån inlägga en protest mot att utöfver de 6 millioner, som af Kongl. Maj:t för år 1879 begärts för norra stambanans fortsättande, ytterligare anvisa en million kronor för samma år.

Beträffande en jernbana mellan Karlberg och Värtan kan jag i ingen mån gilla det slut, hvartill Stats-Utskottet i denna viktiga nya jernvägsfråga kommit. Man har sagt, att denna jernväg är af stort behof för staten, och jernvägsstyrelsen har i sitt betänkande, som den 25 Juni 1875 afläts till Kongl. Maj:t, sagt bland annat, att det endast är trafikens å stambanan intresse, som fordrar denna nya utfartsväg till Östersjön. Jag tror, att härvidlag äro helt andra intressen som fordra denna för staten i sin helhet och stambanesystemet ganska litet nödiga utvidgning. Vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof yttrades af en talare, om jag minnes rätt, på stockholmsbänken, att stambanorna icke hafva någon utfartsväg till Östersjön. Jag tror tvärtom, att, om man betraktar jernvägsnätet i dess helhet, skall man på flera ställen och i åtskilliga delar af landet på såväl vestra som östra kusten finna tillväckliga utfartsvägar för trafiken. Och hvad särskildt beträffar hufvudstaden, som man säger vara så styfmoderligt behandlad och som man påstår icke ualkas Östersjöns vatten, tror jag att dess trafik är ganska väl ordnad genom goda branchebanor utefter Skeppsbron och åt Stads-gårdssidan. När chefen för civildepartementet inför Kongl. Maj:t föredrog denna fråga, yttrade han: "Visserligen har icke någon sannolikhets-beräkning öfver trafiken å den nya banan kunnat upprättas, men med kändedom om näringslifvet inom hufvudstaden och dess han-

Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlsberg och
Lilla Värtan.
(Forts.)

delsområde torde icke kunna betviflas, att den ifrågavande jernvägen skall såväl genom trafiken å densamma, som genom den deraf åstadkomna ökade rörelsen å öfriga statsbanor, gifva god afkastning af samt äfven i sinom tid återgälda anläggningskostnaden.“ Jag betviflar intet ögonblick att chefen för civildepartementet, då han nedskref dessa ord, fullkomligt var af den öfvertygelse han här framlagt inför Kongl. Maj:t, men jag beklagar honom, som vid sina mogna år kan öfverlemna sig åt en sådan illusion. Man behöfver endast reflektera öfver hvad denna jernbana är. öfver den utgångspunkt vid Östersjön den skall *ega*, öfver beskaffenheten af det gods, som egentligen skall der uppläggas. för att ganska lätt finna, att denna jernväg, långt ifrån att fylla ett stort och saknadtt behof för Stockholm och dess jernvägars godstrafik, endast skall få de allra tyngsta varor att der uppläggas, och att dessa sålunda upplagda varor, genom att på detta sätt omlastas och flera gånger behandlas medelst ur- och ilastning, skola blifva mycket dyrare, än om de genom skeppsfarten fördes till Stockholms stads hamnkaj. Det är bedräffligt att man så påskyndat denna fråga, ehuru densamma dock varit under behandling sedan år 1875, då den först uppkom, att man icke kunnat uppgöra en sannolikhetsberäkning, hvilken enligt mitt förmenande skulle till full evidens hafva visat den kompletta onödigheten för staten och stambanuesystemet af en så dyr anläggning. Ju mer man således studerar förhållandena, ju mer kommer man till den öfvertygelse, att det måste ligga en *annan* orsak till grund, hvarför man vill på statens bekostnad göra denna dyra bana. Den utgör endast en half mil i längd, men kommer att kosta staten mellan en och två millioner, ty i det förslag, som af Stats-Utskottet blifvit uppgjordt och i den s. k. utredning som blifvit lemnad, finnas många summor, som icke figurera till deras verkliga belopp, men som staten ändock, sedan den ifrågasatta jernvägen blifvit färdig, måste vidkännas. Jag tror således att det först och främst, på det Riksdagen skulle kunnat bedöma denna fråga, hade fordrats en utredning öfver den sannolika trafiken å densamma. Vidare synes det mig äfven hafva varit nödvändigt, att Riksdagen fått full kännedom om de olika kostnadsförslag, som blifvit af jernvägstrafikstyrelsen framlagda. Ty, såsom trafikstyrelsen omnämmt i sitt betänkande till Kongl. Maj:t, har, utom det förevarande, två olika förslag varit å bane med afseende på jernvägstrafikens ledande till Östersjön: Det ena att framdraga en bana till Nybron och derifrån längs Ladugårdslandsviken till Djurgården. Det andra att söderifrån bryta ut en branchebana och föra densamma öfver Barnängen till Saltsjön. Det synes mig hafva varit skäl, att Riksdagen fått pröfva dessa olika förslag, innan den fattar ett beslut i en så vigtig ny fråga, så vidt icke, såsom jag nyss hade äran nämna, bakom densamma ligger en önskan att hjälpa upp en svårt intrasslad och nära ruinens gräns varande affär, nemligen Stockholm—Vesterås—Bergslagsbanan, och såmedelst minska den kostnad, som Stockholms kommun ådragit sig genom att oklokt nog ikläda sig proprieborgen för denna dåliga bana. Det torde icke vara obekant för dem bland Herrarne, som sysselsätta sig med jernvägsaktier, att nyssnämnda banas aktier nu äro i sådant

vanpris, att de säljas å offentlig auktion för 10 à 13 kronor stycket, hvilket redan i och för sig tyckes antyda en dålig affär. Härtill kan nu läggas att, för att komma till denna hamn vid Värtan, som skulle vara så fördelaktig, skall man först komma att stöta på åtskilliga kommunala och privata intressen, hvilka i Stats-Utskottets betänkande blifvit mer eller mindre i förbigående antydda. Vidare torde Stockholms stad komma att påbörja sig en väl stor förbindelse för att skaffa en hamn vid Värtan. För alla ointresserade personer synes det nemligen vara en högst kostlig sak, att man måste så långt bort söka *gräfv*a en hamn, då man vet, att Stockholms ypperliga hamnbassin lemnar intet öfrigt i den vägen att önska. Man har äfven sagt, att man vill i denna Stockholms förstad lemna bostäder åt den personal, som skall deltaga i arbetet med urlastning och ilastning af de effekter, som der skola uppläggas. Vore det fråga om att stäfja den sorgliga bostadsbristen i Stockholm, kunde jag tänka mig rimligheten af en sådan förstads anläggande, men det är väl icke Riksdagens mening, och då synes det mig nog mycket påminna om Abderiternas åtgöranden i Greklands forntid.

Jag har sökt göra mig reda för den godstrafik, som tillförts Stockholm genom dess hufvudbanor under de senare åren, men beklagar mycket, att jag af jernvägsstyrelsens offentliga berättelse och uppgifter, som varit mig tillgängliga, icke kunnat skilja de olika slagen af gods, som dit befordrats eller derifrån expedierats, utan dessa hafva der endast varit utmärkta såsom ilgods, fraktgods eller militärgods, hvadan man icke deraf kunnat se, hvilket gods varit af det tyngre och skrymmande slag, som egentligen är afsedt att vid denna hamn uppläggas. Men af dessa jernvägsstyrelsens berättelser har jag funnit, att totalbeloppet af det gods som expedierats från Stockholms centralstation utgjort för år 1873 1,437,117 centner, för år 1874 2,137,231 centner, för år 1875 2,177,239 centner och för år 1876, hvilket är det sista år, hvarför offentliga uppgifter lemnats, 2,476,139 centner. Jag vet naturligtvis icke, huru mycket af dessa siffror belöpa sig på det s. k. större och skrymmande godset, och då chefen för civildepartementet yttrar, att rörelsen på statens banor blifvit så betydligt ökad, att till följd deraf denna branchebana skall komma att gifva en god afkastning och jemväl i sinom tid återgälda den derpå nedlagda kostnad, finner jag detta vara att sträcka sina sangviniska förhoppningar allt för långt. Vi veta, att nettointkomsten på statens jernvägar varierar emellan en à två, högst fyra procent; men vi veta äfven, att dessa peuningar, som anskaffas hufvudsakligen genom lån, fordra en ränta af fem, à sex ja någon gång öfver sex procent, alla omkostnader inberäknade. Således tror jag, att denna bana, långt ifrån, att kunna återgälda kostnaden därför, ännu icke på lång tid skall kunna betala ränta och amortering på anläggningkapitalet, och då är det väl starkt att tala om att kostnaderna på en så beskaffad bana skola kunna återgäldas.

Jag skulle hafva mycket mera att anföra rörande denna fråga, men då jag på förhand emotser utgången deraf i denna Kammare, ehuru detta icke afskräcker mig från att fullfölja min åsigt, slutar jag med

Anläggning af jernväg emellan norra stambanan vid Karlberg och Lilla Värtan
(Forts.)

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlsberg och
Lilla Värtan.*

(Forts.)

en vördsam anhållan, att Herr Talmannen måtte afslå alla de punkter, som röra anläggningen af denna bana emellan Karlsberg och Värtan.

Friherre af Ugglas: Då den siste talaren hos Herr Talmannen anhöll, att han behagade afslå den nu föredragna punkten, hoppas jag att jag nu kan få ställa en anhållan till Kammaren att den måtte bifalla densamma. Ser man på alla de utredningar och undersökningar, som i afseende på denna jernvägsanläggning blifvit verkställda och framlagda, tror jag man måste gifva Stats-Utskottet fullkomligt rätt i den af Utskottet uttalade åsigt, att behovet af denna bana är så trängande, och de fördelar, hvilka af företaget stå att hemta, så betydliga, att detsamma torde böra ju förr dess hellre bringas till utförande. Den siste talaren har sökt jäfva detta, i hvad det angick statens fördel, och förklarar, att staten icke hade den allra ringaste fördel af hela företaget. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att uppslaget till hela denna fråga är gifvet af jernvägstafikstyrelsen, som år 1875 i en skrifvelse till Kongl. Maj:t framhållit den, enligt trafikstyrelsens åsigt, oafvisliga nödvändigheten att få denna fråga afgjord, och af motiven till denna trafikstyrelsens skrifvelse framgår derjemte, att trafikstyrelsen just valt nämnda tidpunkt för att underställa frågan Kongl. Maj:ts pröfning, emedan då verkligen förelåg en tanke att genom den enskilda företagsamheten få denna bana utförd, och trafikstyrelsen efter mitt förmenande fullt riktigt ville hafva den mening uttalad, att denna bana vore af sådan vigt för staten, att dess utförande icke borde öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten, utan vara staten förbehållet. Detta var utgångspunkten för trafikstyrelsens förslag. Sedermera har genom personer, hvilkas sakkunskap i detta afseende jag vågar påstå vara vida högre än den siste ärade talarens, hvilken i detta fall åtminstone icke kan känna förhållandena, blifvit verkställd en utredning, som, enligt mitt förmenande, på ett alldeles otvetydigt sätt ådagalägger sanningen och rättigheten af trafikstyrelsens framställning. Jag vågar hemställa, om det icke borde vara i statens eget intresse att dess stambanor, hvilka, på sätt en ärad talare på stockholmsbanken vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition ganska riktigt anmärkte, icke beröra Östersjön vid någon annan punkt än Norrköping, skola ega någon verklig beröring med Östersjön, så att den stora handeln må kunna komma i förbindelse med dessa stambanor. Om man gör sig besvär med att efterse, huru förhållandena i detta afseende äro ordnade i Stockholm, huru till följd af den sparsamhet, som måst iakttagas, då sammanbindningsbanan anlades, stationsområdet är så litet tilltaget, att det icke lemnat något utrymme till upplag af gods, och om man vidare betraktar dessa s. k. branchebanor till Skeppsbron och till Stadsgården, och som visserligen lemna tillfälle till jernvägsvagnars framförande och aflastande, men icke utrymme för något som helst upplag, så måste man med nödvändighet finna, att statsbanornas behof att erhålla sådana upplagsplatser just för det tyngre och mera skrymmande godset är ganska stort.

Sedan statens banor blifvit färdigbyggda, hafva andra banor uppstått, hvilka genom statens stambanor söka sin utfart till Stockholm, och jag frågar, om icke derigenom nämnda behof blifvit ännu större än förut.

Sedan den siste ärade talaren helt kategoriskt förklarar, att det icke kunde vara något tal om, att detta vore af något slags intresse för staten, har han behagat uppsöka än det ena än det andra skälet, som skulle hafva förmått trafikstyrelsen att, så att säga, gå andras ärenden. Detta uttryck får stå för den ärade talarens räkning, jag vågar bestrida detsamma; och då han helt enkelt sagt, att meningen vore att upphjelpa ett ruineradt bolag, ber jag att få nämna, att just detta bolags högsta önskan varit att sjelf få utföra detta företag, och att först sedan detta bolag derom gjort en framställning, som vunnit understöd af Stockholms stadsfullmäktige, trafikstyrelsen, för att få denna fråga i sina egna händer, framkommit med sitt förslag. Ser man vidare på, huru kostnaderna för utförandet af denna, efter min och alla sakkunniges öfvertygelse, för staten nyttiga och viktiga anläggning gestalta sig, skall man finna, att genom den samverkande enighet som i denna fråga rådt mellan alla myndigheter, kostnaderna blifvit så fördelade att, under det staten för sin anläggning tager i anspråk ett belopp af 1,350,000 kronor, Stockholms stad icke tvekat att för anläggning af hamnen vid Värtan anslå ett belopp af 2,250,000 kronor, vid hvilket förhållande det verkligen vill synas mig som om detta anbud från Stockholms stad vore, såsom äfven Stats-Utskottet i sitt betänkande framhållit, väl värdt att taga i beaktande.

Jag skulle hafva åtskilligt annat att tillägga, men dels har jag i dag, till följd af en lätt opasslighet, svårt att yttra mig, dels förmodar jag, att andra talare skola besvara de anmärkningar, som blifvit mot förslaget framställda, hvarför jag således för närvarande inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr Jöns Pehrsson: Sedan jag sist begärde ordet, har jag af talaren på stockholmsbänken fått höra, hvad jag förut icke var säker om, nemligen att Stockholm—Westerås—Bergslagens jernvägstrafikbolag skulle erbjudit sig att utan statens mellankomst bygga denna jernväg. För så vidt jag uppfattade detta, skall det ega sin rättighet att detta trafikbolag fått denna sin ansökan afslagen, och till att döma af detta faktum, skulle man tro, att det vore ett så viktigt statsintresse, att staten icke skulle vilja afhända sig den fördel, som ligger i anläggandet af denna jernväg. Eljest skulle det väl vara en ren fördel, att detta bolag finge bygga jernvägen med förbehåll för staten att dels få en upplagsplats och dels hvad som vidare der kunde erfordras. Men då härom nu icke är fråga, har jag fäst mig vid ett yttrande i Utskottets betänkande, som synes mig viktigt, och der det heter, att Stockholms stad icke blott skulle få område för denna hamnanläggning, utan äfven tillgränsande vatten. Man skulle kunna vara frestad att tolka detta så, som skulle detta område vara upplåtet åt Stockholms stad till uteslutande disposition, så att staten måhända en vacker dag skulle få fråga Stockholms stad, för att med

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Kariberg och
Lilla Värtan.
(Forts.)*

Anläggning af
jernväg emellan
norra stamban-
nan vid Karl-
berg och Lilla
Värtan.
(Forts.)

fartyg få lägga till vid hamnen. Detta är kanske en advokatyr, men ordalagen innebära så tydligt, att staden skall hafva detta område med angränsande vatten.

Hvad sjelfva frågan beträffar, tror jag att den måste genomföras och kommer att genomföras, men att den deremot icke har så stor skyndsamhet af nöden, att den icke skulle kunna uppskjutas. Det är väl sant, att den ekonomiska ställningen inom landet är sådan, att Riksdagen i ett eller annat afseende måste på något sätt söka att upphjelpa densamma, och det har väsentligen varit detta skäl, som föranlett mig att låta frågan om anslag af ytterligare en million till jernvägarne i Norrland stillatigande passera. Jag tror nemligen, att det är ett palliativ, som icke har någon verkan.

Hvad nu beträffar en fråga som härmed eger sammanhang, men hvilken först i ett kommande, ännu icke föredraget moment af punkten 1 omhandlas, så äro der så obestämda utgifter i perspektiv, att jag icke vet, hvar de kunna sluta. Det förefaller mig, att de borde vara så bestämda, att man kunde säga, att detta måste vi bygga, eller det och det måste flyttas; men här säger man, att, om det behöfves, skall det ske, och man får ursäkta mig, om jag har den åsigten, att det nog behöfver flyttas och byggas inom hufvudstaden. Emellertid vet jag mycket väl, att det är resultatlöst att yrka afslag på Utskottets förslag i förevarande punkt, men jag gör det likväl därför, att det måste blifva klart, till huru stort belopp kostnaderna skola uppgå; ty det är icke nog med dessa 1,350,000 kronor, utan det torde komma att gå mera åt, hvarför det ju vore godt att se detta på papperet. Detta är skälet hvarför äfven jag instämmer med dem, som yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Ekman. Carl: Den förste talaren som hade många invändningar att göra mot den nu föredragna punkten, förklarade, att han ansåge, att den ifrågavarande jernvägsanläggningen icke allenast vore obehöflig, utan äfven att den rent af skulle komma att medföra för staten ganska stor förlust, då nemligen talaren högeligen betviffade hvad civilministern yttrat till statsrådsprotokollet, nemligen att han hyste den förhoppningen, att det vore en af de jernvägsanläggningar, som snart skulle återgälda det derå nedlagda kapital. Men sedan den ärade talaren anfört åtskilliga skäl för denna sin uppfattning, slutade han med att säga, att han vore öfvertygad, att i denna Kammare de åsigter, som af honom uttalats, icke skulle komma att godkännas. Jag tror så äfven och är fullt förvissad derom, att denna Kammare icke delar de betänkligheter, som han uttalat. Derföre torde det icke heller vara skäl att spilla många ord på att öfverbevisa honom om origtigheten af hvad han yttrat, helst jag på grund af åtskilliga föregående tilldragelser under denna riksdag har anledning att tro, att hvad man i det fallet anför just icke hos honom vinner mycket afseende.

Jag har äfven ett annat skäl. Jag vill icke trötta Kammaren med att ingå i en närmare granskning af hans påståenden, då en föregående talare på stockholmsbänken, efter min uppfattning, fullständigt utredt de viktiga skäl, som tala för att staten sjelf bör verkställa an-

läggningen af den inrågavarande jernvägen, samt redogjort för behöfligheten af ett ökad utrymme för upplag af gods, som i närheten af Stockholm och genom bemedling af Stockholms exportörer söker sig en utväg till hamn vid Östersjön. Likväl tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på något, som af talaren på stockholmsbanken icke blef vidrördt.

Den ärade talaren på elfsborgsbanken yttrade, att med de branchebanor, som finnas i Stockholm, vore utrymmet alldeles tillräckligt tillgodosedt. Om han behagade mera uppmärksamt läsa Stats-Utskottets betänkande, tror jag, att han skulle komma till öfvertygelse om, att så icke är förhållandet. Stats-Utskottet upplyser om det antal vagnar, som varit inne på dessa branchebanor; och det antal vagnar, som är angifvet, synes mig vara alldeles tillräckligt att bevisa att de korta spåren vid Stadsgården och utefter Skeppsbron icke kunna vara tillräckliga för en så stor rörelse, som den, hvilken eger rum vid Stockholms station. Men dertill kommer, att mycket af den rörelse, som skulle kunna tillföras Stockholm, går nu till andra platser, med uppoffringar för trafikanterne, derfore att Stockholm icke kan taga emot allt det gods, som lämpligast borde dit försändas. Om han ville göra sig litet mera underrättad om den myckenhet tungt gods, som för sågverk och jernbruk föres till Stockholm och som der lossas och på prämar fortskaffas till någon upplagsplats, för att derifrån åter läggas på prämar och föras ut till fartyg, så skulle han hafva insett, att här finnes ett behof att afhjelpa, för att icke från Stockholm afvisa en rörelse, som naturligen skulle söka sig dit, men på grund af bristfälliga anordningar icke kan komma till stånd. Jag behöfver icke yttra mera för att visa nyttan och nödvändigheten af nya anordningars vidtagande i Stockholm för underlättande af den genom jernvägarne framkallade rörelsen.

Reservanterna i Utskottet hafva icke, i likhet med talaren på elfsborgsbanken, bestridt behöfligheten af denna jernvägsanläggning, utan tvärtom hafva de alla förklaradt, att de anse denna jernväg vara af den stora betydelse, att den måste förr eller senare byggas. De hafva fäst sig vid det skäl för sitt afslag, att Riksdagen år 1874 fastställt en plan för statens jernvägsbyggnader och de hafva icke velat öfverskrida det anslagsbelopp, som enligt denna plan årligen skulle användas på jernvägsbyggnader. Detta skulle kunna vara ett skäl, förtjent af ganska mycket afseende, för så vidt icke särskilda förhållanden just nu gjorde det önskvärdt att begagna den närvarande tiden till att verkställa detta arbete. Det är nemligen känt, att i förhållande till hvad arbetslönerna varit under föregående år, äro de nu ganska låga, äfvensom att den närvarande konjunkturen för upptagande af statslån är fördelaktig.

Den ärade talaren på elfsborgsbanken talade om, att de lån, staten upptagit, kostat 5 à 6 procent och derutöfver. Jag beklagar att han icke läst den redogörelse som Fullmäktige i Riksgäldskontoret lemnat angående kostnaderna för det statslån, som upptogs under senare hälften af förra året, nemligen att detta lån icke ens kostat 5 procent. På grund af denna upplysning, som jag nu haft tillfälle

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan
vid Karlberg
och Lilla
Värtan.
(Forts.)*

*Anläggning af
jernväg emellan
norra stamban-
nan vid Karl-
berg och Lilla
Värtan.
(Forts.)*

meddela, böra väl hans betänkligheter om dyrheten af ett statslån förfalla.

Dessa förhållanden: billiga arbetslöner och en gynsam konjunktur för upptagande af lån synas mig vara skäl, som böra häfva de betänkligheter, som reservanterne haft för att icke lemna sitt understöd åt propositionen. Jag torde icke behöfva yttra något mera för att inför Kammarens flertal motivera ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition; och får jag därför hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till Utskottets i denna punkt derom gjorda hemställan.

Friherre Klinckowström: Det förundrar mig alldeles icke, att talaren på stockholmsbänken så varmt uppträdt till försvar för den branchebana, hvarom här är fråga. Jag kan mycket väl förstå, att han det gör och i hans ställe hade jag måhända ganska varmt intresserat mig för frågan, ehuru jag väl icke på samma sätt som han kommit till det slut, hvartill han kommit. Jag vill i anledning af hans uppfattning af mitt anförande rörande det möjliga sammanhanget mellan denna fråga och frågan om att gifva en hjälpsam hand åt Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg nämna, att jag icke har låtit påskina eller sagt, att jernvägsstyrelsen härvidlag gått andras ärenden. Den ärade talaren skall icke återfinna något sådant yttrande i mitt förra anförande, ty jag har icke tänkt något ditåt. Jag tror att jernvägstrafikstyrelsen gått Kongl. Maj:ts och Rikets ärenden efter bästa samvete, men jag tror, att för den utanför stående den tanken ligger nära, att denna jernväg mera befördrar enskilda intressen än statens, för hvilken det icke finnes någon nödvändighet att få denna bana till stånd. Att Stockholms kommun lemna största anparten i detta företag nemligen 2,500,000 kronor till anläggning af hamn, gifver stöd för hvad jag yttrat, att det mera är enskilda än statens intressen, som här äro i fråga.

Då Herr Ekman nämnde, att jag icke skulle hafva med tillräcklig uppmärksamhet läst igenom betänkandet, ber jag honom vara öfvertygad, att min tid tillåter mig att mycket noggrannare, än hvad hans tid tillåter honom, uppmärksamt gå igenom alla propositioner och betänkanden. Men hvad för mig är särdeles obegripligt är, att när vid alla andra jernvägsfrågor Riksdagen på goda skäl haft rätt att tillstyrka eller afslå desamma eller att tillstyrka dem med modifikation och ändringar, så inträffar det särskildt egna med denna fråga att, på sätt Stats-Utskottet upplyser,

“Då Kongl. Maj:ts nu gjorda framställning med de deri innefattade särskilda vilkor, grundar sig på ett med Stockholms stad eventuellt träffadt aftal, och en rubbning i dessa vilkor således skulle kunna medföra det äfventyr, att staden blefve från sina ofvan omförmälda, nu åtagna förpligtelser löst, har Utskottet ej heller ansett någon afvikelse i en eller annan mindre detalj af dessa vilkor böra ifrågasättas.“

Långt ifrån att Utskottet sökt utreda denna fråga och framställa den i dess olika faser, har Utskottet ansett sig vara bundet genom

en eventuel öfverenskommelse mellan staten och Stockholms kommun. Jag tror att Riksdagen bör ega att bestämma öfver denna fråga så, som den finner lämpligt, så mycket mera som det är staten, som får betala kostnaderna därför. Det enda skäl, som Stats-Utskottet uppgifvit för att Riksdagen skulle bevilja dessa penningar är att

“Den utgift, som af bifall till Kongl. Maj:ts förslag föranledes, kommer, såsom produktiv och af beskaffenhet att böra med lånta medel bestridas, ej att tynga på statsregleringen, utan faller utom budgeten.“

Icke är det väl något skäl, att medlen skola anskaffas genom upplåning, ty i sista hand faller ändå betalningsskyldigheten på de skattdragande och därför synes mig, att man, äfven om ett företag skall verkställas med lånta medel, bör med samma omtanke och urskiljning pröfva, om företaget är nyttigt och nödvändigt.

I anledning af hvad den ärade ordföranden i Stats-Utskottet nämnde om att alla de reseranter, som finnas antecknade vid denna punkt, hafva insett nödvändigheten af banans anläggning, men ansett tidpunkten böra uppskjutas, så ber jag honom, som beskyllt mig att lättsinnigt läsa betänkandet, kasta ett öga på reservationerna, då han skall finna, att *en* person reserverat sig, utan att anföra några motiv och jag tror, att denne persons namn åtminstone i Medkammaren väger icke obetydligt, då han reserverat sig. Således är det icke alla som ansett, att banan är nyttig och nödvändig. På grund af hvad jag nu och förut anfört i saken, får jag värdsamt anhålla om afslag å ifrågavarande punkt.

Herr Wallenberg: Uppfordrad af två ärade ledamöter af denna Kammare, Friherre Klinckowström och Herr Pehrsson, att i denna fråga yttra mig, nödgas jag, äfven med fara att säga något, som min ärade granne redan sagt, taga till ordet. Först och främst ber jag att få veta, hvilka “de flera punkter“ äro, vid hvilka beröring finnes mellan statens stambanesystem och hamnar vid Östersjön. Det går visserligen en jernväg till Kalmar och en till Karlskrona, men dessa bibanor äro icke statens och detta är icke detsamma, som om statens sjelfständiga stambanesystem genom en egen branchebana har beröring med hamn vid Östersjön.

Jag har aldrig sett denna fråga ur synpunkten af något kommunalintresse utan från statens eget gagn och bästa. Om jag är aktieegare i ett jernvägsföretag, — som jag väl på det hela taget är i statens jernvägar, — har jag väl rätt att yrka, att ett sådant företag skötes på det mest ändamålsenliga sätt.

Den förste talaren förmenade, att jernvägarne gifva så dåliga inkomster. Ja! just därför vill jag göra allt för att man må få bättre inkomster af dem; och detta är ovedersägligen en liten utgift för att öka inkomsterna af det hela. Man har här begärt siffror. Nog kan man räkna och beräkna mycket, men att kalkylera på förhand, hurudant resultatet kan blifva af ett industrielt företag, det ligger nästan utanför möjlighetens gräns och så är det äfven i den finansiella världen. Hr Talmannen har sig kanske bekant, att jag en gång påyrkade att man borde för statens räkning öppna den franska länemarknaden

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlberg och
Lilla Värten.
(Forts.)*

Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlsberg och
Lilla Värtan.
(Forts.)

— den rikaste i världen. Man hyste många betänkligheter deremot och man begärde på förhand få veta, i siffror, hvilka fördelar som derigenom skulle vinnas. Sådana beräkningar kan icke någon menniska åstadkomma och vill man på förhand uträkna allting, så kommer man helt enkelt att räkna sin förlust, uppkommen genom uppskof och overksamhet. I afseende på denna fråga har visserligen Friherre Klinckowström underättat Herr Talmannen om att han var hindrad, — förmodligen af att läsa betänkanden, — att komma tillstädes, då frågan om den sjunde millionen till de norrländska jernvägarne föredrogs i Kammaren, men det fans icke något sådant hinder för Herr Pehrsson att begära afslag å den punkten. Jag kan icke förstå, hvarför man icke hellre begärde afslag, då det var fråga om att förlänga en jernväg, som bestämdt kommer att gifva mindre afkastning, än den här föreslagna branchebanan. Jag vill alltid instämma med Herr Pehrsson då han har rätt, men icke då han har uppenbar orätt, som han har i denna fråga. För mig gäller det ingenting, att Herr *Liss Olof Larsson* jemte några andra uti en reservation yttrat dessa fraser: "Utskottet vill icke förneka, att ifrågavarande jernvägsanläggning från Karlsberg till Lilla Värtan kan vara för statens jernvägstrafik af den vikt att anläggningen, förr eller senare, bör komma till stånd." När man icke kan med bästa vilja i världen, — och den goda viljan torde dervid lag icke saknas, — förneka, att denna anläggning skulle gagna vår jernvägstrafik, då finner man sig föranlåten att, för att bygga jernväg i trakter, som äro mycket litet bebodda och der det kan vara fråga om att åtminstone på mycket länge få kostnaderna betalda, uppskjuta byggandet af en liten branchebana, som kommer att gagna jernvägstrafiken kanske mera än någon annan del af alla våra jernvägsanläggningar.

Jag får säga, att det gör mig litet ondt att finna, att man blandat ihop en kommuns fördel och statens och att man vill låta påskina, att kommunen skulle skjuta staten framför sig och vilja tillgodose sina egna intressen på statens bekostnad. Jag ber att få frikalla Stockholms kommun från en sådan afsigt, ty sådant har icke förfaringssättet varit i denna fråga. Vill man taga reda på förhållandena, skall man finna, att jernvägstrafiken visst icke blifvit utesluten från erhållande af upplagsplatser, ty icke mindre än 98,000 kvadratfot hafva för all framtid blifvit förbehållna för statens jernvägstrafik till upplagsplatser; men om utrymmet likväl icke är tillräckligt, så har staden deruti ingen skuld. Jag tror, att denna fråga är för obetydlig för att sysselsätta sig med så länge, om man vill se den ur synpunkten af statens sanna intresse och jag kan icke föreställa mig annat, än att Kammaren skall temligen enhälligt bifalla Kongl. Maj:ts af Utskottet förordade framställning.

Herr Adelsköld: En talare på vaxiöbanken har visserligen uttalat, såsom sin åsigt, att denna frågas afgörande icke kunde vara obestämdt i Första Kammaren, utan att Utskottets förslag sannolikt skulle komma att bifallas. Äfven jag hyser samma förhoppning och det skulle dertill möjligen kunna anses onödigt att fördröja frågans

afgörande, men med anledning af tvenne yttranden af en talare på vestgötabänken ber jag likväl att få säga några ord. Han har yttrat, att hufvudsakliga anledningen till den ifrågavarande jernvägsanläggningen skulle vara att upphjelpa ett enskildt bolags trassliga affärer och att det vore egentligen för detta bolag, som banan till Lilla Värtan skulle medföra nytta. Jag tror visserligen, att, om det bolag Herr Klinckowström menat, för några år sedan kunnat utsträcka sin jernväg till saltsjön, hvarom då var fråga, så hade det otvifvelaktigt varit till nytta för bolaget; men huruvida det kan anses hafva varit nyttigt för det allmänna om ett enskildt bolag blifvit egare till den vigtigaste utfartsvägen för vestra och norra stambanan till Östersjön är en annan fråga — ty äfven med de noggrannaste bestämmelser som af Kongl. Maj:t oktrojerats, hade detta svårligen kunnat hindra bolaget monopolisera och dominera rörelsen på ett sätt som för det allmänna kunnat vara i högsta grad tryckande. Jag anser det derföre vara af den största vikt, att denna bana eges af staten och anlägges på dess bekostnad.

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlberg och
Lilla Värtan.
(Forts.)*

Det har vidare blifvit yttradt, att det skulle vara mycket väl bestämdt, som det för närvarande är i Stockholm med jernvägsspårens anslutning till hamnarne och med lastningsförhållandena. Äfven i det afseendet är jag af motsatt åsigt. Det är visserligen sant, att spår äro anlagda till Stadsgården och Skeppsbron och att man kan lossa och lasta jernvägsvagnar vid Klara sjö, men om man tager i betraktande, att största delen af de varor som fraktas å våra jernvägar och äro föremål för aflastning vid hamnarne, äro skrymmande gods, trävaror, malm, jern o. s. v., som fordrar stora upplagsplatser i och för omlastning, så torde hvar och en, som har det ringaste begrepp om det betydliga utrymme som i sådant hänseende erfordras, lätt inse, att hvarken Skeppsbron, der varorna blott få ligga några timmar, eller Stadsgården och platsen vid Klara sjö, kunna användas såsom upplagsplatser för ifrågavarande gods. Om således dessa effekter skola kunna föras på jernväg till Stockholm för att der exporteras, måste man uppsöka en hamnplats der utrymme kan beredas för upplag. Den ärade talaren yttrade, att det icke vore skäl att söka en sådan plats på långt afstånd från Stockholm, då staden vore omgifven af djupt vatten. När man nu känner hurudan belägenheten är kring Stockholms inre hamn, skall man finna, huru svårt det är att lägga jernvägsspår utmed stränderna af densamma, ty marken är mycket kuperad och består nästan uteslutande af branta berg, hvarför jernvägsspår icke kunna ditledas utan föregående dyrbara sprängningar och anläggningar. De platser, som äro belägna närmast stränderna, upptagas i allmänhet af fabriker, magasin m. m. och om dessa skulle exproprieras, för framledandet af jernvägsspår så skulle det föranleda oberäkneliga utgifter. Såsom exempel på hamnbyggnadskostnaden i Stockholm kan anföras utvidgningen af stadsgårdshamnen, som beräknats kosta 1,680,000 kronor men troligen blifver vida dyrbarare, och för hvilket belopp vinnes en ökad väglängd af 2,100 fot, deraf ungefär hälften utgöres af ombyggnad af den gamla kajen och det öfriga skulle blifva nybildad lastplats, hvilken således kan beräknas komma att kosta circa

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlberg och
Lilla Värtan.
(Forts.)*

1,500 kronor pr fot. Vill man således finna en plats, der en station kan anordnas, hvarest såväl skrymmande, som annat gods kan emottagas, för lastning i och ur fartyg, måste denna plats sökas på ett ställe som af naturen lämpar sig därför och som icke är upptaget af föregående anläggningar; och, så vidt jag vet, finnes icke någon lämpligare än den som nu är ifrågasatt vid Lilla Värtan. Hamnen skulle här få ett förträffligt af Lidingön skyddadt läge: djupt vatten, lätt insegling från tvenne håll och en strand, som genom jemförelsevis obetydliga utfyllningar kan ordnas till en af de bästa upplagsplatser i världen. Att icke begagna en sådan losse anser jag vara obetänkt — om jag får begagna ett sådant uttryck — då det är ådagalagdt, att för de vid hufvudstaden utmynnande jernvägarne ovilkorligen måste beredas rymligare och bekvämare lastplatser om ej trafiken skall allt för mycket lida. Såsom exempel på de svårigheter, som ifråga om ankommande gods ega rum i Stockholm, vill jag fästa uppmärksamheten på förhållandet med jernvägen, som för ej länge sedan blifvit anlagd, så att den ej kan komma i förening med jernvägen.

Då jern nu inträffar i Stockholm med jernvägen och fartyg, som oftast händer, ej är till hands, måste det från jernvägsvagnen lastas på prämar och derå föras till jernvägen och sedermera derifrån ytterligare på prämar till fartyget. Kostnaden för denna forsling kan jag för ögonblicket ej uppgifva, men är säker att den motsvarar kostnaden för minst 10 à 15 jernvägsmil och uppgår sålunda till så mycket, att det knappast är möjligt, att på sådana villkor sända jern med jernvägen till Stockholm. Trafiken från bergslagen måste därför söka sig andra vägar och går således dels till Göteborg och Harnäs och dels till andra ställen. Detta kan möjligen vara fördelaktigt för jernvägarne, emedan godset på detta sätt tvingas att gå längre sträcka, men icke är det till fördel för trafikanterna, hvilkas utgifter derigenom i hög grad ökas. Då jernvägarne emellertid äro till för trafikens skull och icke trafiken för jernvägarnes, så bör man väl söka, så vidt möjligt, underlätta och bekvämliggöra densamma, hvarutaf också jernvägarne genom trafikens ökande skulle i sista hand få fördel.

Slutligen har man också talat om de stora kostnader, som denna jernvägsanläggning skulle kräfvä. Det är visserligen sant, att om man jemför den med hvad våra jernvägar i medeltal kosta, så låter det visserligen mycket, att en half mils jernväg skulle draga en kostnad af bortåt $1\frac{1}{2}$ million kronor; men man får taga i betraktande att för denna anläggning fordras en vidsträckt rangeringsstation vid Karlberg, för att de vagnar, som komma från norra och vestra stambanorna, skola kunna tagas emot och ordnas för att kunna gå till sina respektive destinationsorter: en del till Centralstationen, en del till Skeppsbron eller Stadsgården, en del för transitofart och en del till hamnen vid Värtan. En station, der en sådan betydlig rangering af vagnar skall ske, måste anläggas i stor skala. På samma sätt är det med stationen vid Lilla Värtan, ty denna station, som skall taga emot trafiken från det betydliga jernvägsnät, som stöter tillsammans i Stockholm, måste vara af en mycket omfattande vidd, med ett spär-

nät af säkert en half mils längd och kan således icke utföras utan ganska stora kostnader.

För min del tror jag icke, att kostnaderna äro för högt beräknade, men om de också möjligen genom nu inträffade prisfall skulle kunna nedsättas, så lär väl jernvägen icke komma att byggas dyrare än hvad behöfligt är. Jag får således hemställa om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Anläggning af jernväg emellan norra stambanan vid Karlberg och Lilla Värtan.
(Forts.)

Herr Statsrådet Lagerstråle: De skäl, som vid framläggandet af Kongl. Maj:ts proposition blifvit af chefen för Civildepartementet till statsrådsprotokollet anförda, hafva här af flere talare ytterligare utvecklats, och i sammanhang dermed hafva blifvit besvarade en del anmärkningar, som af andra talare framstälts. Det är således icke mycket att tillägga; men jag ber att få upptaga hvad af ett par föregående talare blifvit yttradt. Den ene af desse ansåg, att Riksdagen vid förevarande frågas behandling varit mer än vanligt inskränkt i sin pröfningsrätt, då i Stats-Utskottets utlåtande blifvit framhållet att den Kongl. propositionen endast kunde antingen oförändrad bifallas, eller ock afslås utan all modifikation. Detta är en gifven följd af det säregna förhållande, som eger rum med afseende på ifrågavarande anläggning. Förhållandet är nemligen, såsom ock af betänkanDET synes, att man icke kan tänka sig, att staten skulle bygga denna jernväg, med mindre Stockholms kommun anlade den nya hamnen vid Värtan, och ej heller att Stockholms kommun kunde åtaga sig en så stor kostnad, om den icke vore förvissad att jernvägen utföres till hamnen. Deraf följer ock att tillämpligheten och användningen af de anslag, som här å ömse sidor äro gifna, äro beroende deraf att hvardera kontrahenten är bunden vid det åtagande den gjort för att uppfylla villkoren för jernvägens allmänna gagnelighet. En följd deraf, att det ena af de här ifrågasatta alternativen blifvit af stadsfullmäktige omfattadt, är också den, att de två andra alternativen icke blifvit framlagda. Dessa hafva ock, såsom af trafikstyrelsen anmärkts, varit behäftade med de brister, att desamma icke medfört tillräckligt utrymme för hamnanläggningens förenande med jernvägen.

Den af en talare antydda brist, att sannolikhetsberäkningar öfver den blifvande trafiken icke varit uppgjorda, och blifvit i den Kongl. propositionen intagna, har redan varit föremål för bemötande och det ligger ju äfven i sakens natur att en rörelse, som redan nu är betydande för Stockholms station, måste i en ofantlig stor skala tillökas, om bekväma lossnings- och lastningsplatser för det tyngre godset kunna upprättas. Att uppgöra sådana sannolikhetsberäkningar vore snart sagt, icke möjligt, åtminstone icke att med någon trygghet utföra dem i siffror.

En annan talare anmärkte, att bland villkoren, som voro aftalade med Stockholms stad, inginge äfven det, att till dess förfogande skulle afträdas icke allenast mark för hamnanläggningen, utan äfven det derutanför varande vatten, af hvilken omständighet den ärade talaren befarade att i en framtid hinder kunde uppstå, såväl för staten som allmänheten att begagna sig af de fördelar, som med anläggningen

*Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlberg och
Lilla Värtan.
(Forts.)*

voro afsedda. Det ligger i sakens natur att det vatten, som är öppet för allmän trafik, icke kan, vare sig af kommuner eller enskilde, få afstängas så att trafiken hindras deraf. En annan sak är frågan om hamnafgifters erläggande. Dessa afgifter äro icke till för vattnets begagnande, utan för begagnande af de anstalter och lättnader vid lossning och lastning, som blifva utförda; men någon rätt för kommunen att afstänga det vatten, som är för allmän trafik upplåtet, förefinnes icke och genom lagstiftningen finnes trygghet, att så icke kan ske.

Det har äfven blifvit framhållet, att, oaktadt de medel, som för ifrågavarande jernvägsanläggning skulle erfordras, komme att upptagas genom lån, det dock icke är mindre viktigt att dermed hushålla. Det är visserligen sant, att upptagande af lån ock innebär nödvändigheten af utgifter, men då dessa sålunda upplåta penningar användas till utförande af en anläggning, som dels direkte, dels indirekte medverkar att det öfriga jernvägsnätet skall komma att gifva en större afkastning, så är förhållandet väl icke att jemföra med åtskilliga andra utgifter, som i statens budget förekomma för behof, som icke lemna åtminstone någon penningefkastning.

På de skäl, som förut blifvit anförda, ber äfven jag att få instämna i yrkandet om bifall till förevarande betänkande.

Herr Gahn: Jag vill icke länge upptaga Kammarens tid då vidare diskussion torde vara öfverflödig, emedan jag för öfrigt är öfvertygad om, att Kammarens ledamöter i Stats-Utskottets betänkande haft tillräcklig ledning för sitt omdöme i frågan, men jag har likväl icke velat lemna tillfället obegagnadt att yttra några ord, emedan jag under diskussionen tyckt mig finna, att man icke fäst afseende vid en omständighet —, som efter min tanke är mycket beaktansvärd. nemligen det ringa gagn de till Stockholm ledande jernvägar nu medföra för bergverksrörelsen i mellersta landets bergslagsorter, och den obetydliga inkomst dessa jernvägar, under nuvarande förhållanden kunna hemta genom transport af deras produkter, och detta endast och allenast till följd af det bristande utrymmet vid stadens hamnar, hvilket gör det förenadt med så oerhörda kostnader att på jernvägarne hitföra till utskeppning afsedda jern- och trävaror, att man måste välja andra transportleder. Jag talar i detta afseende af egen erfarenhet och med fullkomlig sakkännedom, emedan jag såsom disponent för ganska stora jernverk så väl i södra Dalarne som i Vestmanland haft stort behof af denna jernvägstransport och därför ganska noga undersökt förhållandena, samt äfven gjort några försök i smått, men det har visat sig omöjligt, och såsom ett exempel vill jag endast nämna att kostnaden för att få jern förflyttadt från Stockholms norra station till upplagsplatsen för sådana varor, och sedermera ombord på fartyg för utskeppning, utgör 15 öre pr centner, under det att transporten för samma vara från bruket i mellersta Vestmanland till Stockholm kostar ungefär detsamma. Man måste därför nu begagna sig af sjötransporten, antingen å Strömsholms kanal, eller via Vesterås. Samma är förhållandet från jernverken i södra Dalarne, hvarifrån transporterne icke kunna ske på norra stambanan, utan måste verkställas via

Vesterås eller Gefle. Det är endast vid de undantagsfall, då man kan hitsända jernet under de få dagar ett fartyg får ligga vid lastkajen så att lastningen kan ske direkte från vagnarne, som jernvägen kan begagnas; ty utrymmet är så litet vid hamnplatserna, att varorna genast måste bortföras, och i så fall drabbas de af ofvannämnda omkostnader.

Det blir således en försvinnande obetydlighet af dessa varor, som kan hitföras med jernvägen.

Ännu sämre är förhållandet med de stort utrymme fordrande trävarorna och de ej obetydliga kvantiteter stenkol som i dessa bergslagsorter förbrukas. För dessa finnas inga sådana upplagsplatser i beröring med jernvägen, att de kunna här uppläggas i afvaktan på fartygens ankomst, eller utlossas från fartygen till jernvägen.

Fraktkostnaden på jernvägen lägger emellertid intet hinder i vägen för besörjandet af annan transport, ty i detta afseende kunna jernvägarne ganska väl konkurrera med de andra transportlederna, och äfven der jernvägsfrakten ställer sig något högre, är det dock vid de flesta tillfällen förenadt med sådan fördel att begagna sig af jernvägen, att man gerna underkastar sig sådant. Detta skulle jag nu med anförande af siffror lätt kunna bevisa, hvilket dock torde vara öfverflödigt, och äfven blifva för tidsödande.

Som sagdt är, man kan nu för jernförelsevis billig kostnad få sina effekter till Stockholms norra station eller till de tränga hamnplatserna, men der möter sådana hinder och omkostnader för dess vidare befordran, att jernvägarne måste gå miste om denna högst betydliga varuforsling.

Om det således är af någon betydelse, att förutnämnda industrigrenar i mellersta och norra delen af landet skola hafva något afsevärdt gagn af dessa jernvägar, och att å andra sidan statens jernvägar få någon inkomst genom transporten af de produkter, dessa orter hafva att erbjuda, måste det vara absolut nödvändigt att här i Stockholm en sådan anordning af jernvägssystemets slutpunkt vidtages, som nu är föreslagen, och hvarigenom jernvägarne uppenbarligen skola få en högst betydlig tillökning i inkomster.

På dessa och förut anförda skäl vägar jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skall icke blifva mångordig; men jag begärde ordet endast med anledning af ett yttrande af Herr Wallenberg. Han häntydde nemligen på, att jag hade så alldeles *uppenbart orätt* i denna fråga, att jag ej kunde vänta något understöd. Huru som helst med hans uppfattning om det *uppenbart orätta*, anser jag mig dock icke hafva så aldeles orätt, och jag styrkes uti denna min åsigt deraf, att inom Utskottet ganska många af dess medlemmar varit af samma tanke som jag. Jag vill fästa uppmärksamheten dervid, att jag uti mitt förra yttrande också antydde, det jag trodde, att denna fråga förr eller senare skulle gå igenom, ehuru jag icke ansåg behovet af denna jernväg för närvarande vara så synnerligen trängande, och jag skulle tro, att man nog ännu har ytterligare många millioner

Anläggning af jernväg emellan norra stambanan vid Karlberg och Lilla Värtan.
(Forts.)

Anläggning af
jernväg emellan
Norra stamban-
nan vid Karl-
berg och Lilla
Värtan.
(Forts.)

att nedlägga på jernvägar i Norrland, innan man bör tänka på denna bana, hvars tillkomst ännu så länge kan vara en framtidsstanke.

Hvad beträffar den af en talare uttryckta åsigten, att det skulle vara så origtigt, att lemna en sådan bana som den nu föreslagna till ett enskildt trafikbolag, så vill jag säga, att jag för min del icke kan inse någon fara deruti, då Kongl. Maj:t har i sin makt att bestämma taxor för landets samtliga jernvägar.

Någon vidare diskussion i ämnet torde vara öfverflödigt. Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan.

Herr Rydqvist: Jag skall icke förlänga diskussionen, då jag hvarken tänker yttra mig för bifall eller afslag, men det är en vigtig del af frågan, vid hvilken jag ber att få fästa uppmärksamheten.

Utskottet har slutat sitt betänkande med tillstyrkan af "ett särskildt anslag till belopp af 1,350,000 kronor att utgå med 750,000 kronor under år 1879 och 600,000 kronor under år 1880, med rättighet för Kongl. Maj:t att af det för år 1879 anslagna belopp förskottsvis anvisa 100,000 kronor att utgå redan under innevarande år." I händelse af bifall härtill är det mycket sannolikt och troligt, att redan under detta år det föreslagna beloppet uttages. Den nu ifrågavarande jernvägen skall, såsom vi alla veta, till en del gå öfver Ladugårdsgärdet och det är således antagligt, att man redan i år börjar att vidtaga erforderliga arbeten på Ladugårdsgärdet. Såsom bekant har frågan om ett nytt exercisfält för Svea artilleriregemente blifvit så behandlad af begge Kamrarna, att man snart kommer att genom gemensam omröstning afgöra huruvida anslag dertill skall beviljas, hvilket inom denna Kammare ansetts högst nödigt. Nu kan man ju lätt föreställa sig att vid den gemensamma omröstningen anslag till sådant exercisfält vägras. Om så sker och Riksdagen nu beslutar, att den föreslagna jernvägen skall anläggas, blir följden ovilkorligen den, att, huru oändamålsenligt detta exercisfält på Ladugårdsgärdet för Svea artilleriregemente än må vara, man dock beröfvar regementet äfven det, så att regementet således icke alls skulle få något exercisfält. Under sådana förhållanden hade jag för min del hoppats, att Stats-Utskottet skulle hafva ställt så till, att frågan om anslag till exercisfält blifvit afgjord före behandlingen af denna fråga. Då så emellertid icke skett, kan jag icke inse annat än att det nu är för tidigt att behandla den nu föreliggande frågan och att den bör uppskjutas till ett annat år.

Herr Rylander: Då jag förra gången begärde ordet —, var det för att uttala min åsigt, att det anslag Riksdagen en gång bestämt att årligen utgå till jernvägsbyggnader, icke bör öfverskridas. Jag har visserligen af många stockholmare hört framhållas, huru nödvändig den ifrågavarande jernvägen är, och att deras åsigt är riktig, kan ju vara en möjlighet, men får nu tillägga, att kostnaderna för jernvägens byggande synas vara mycket ofullständigt upptagna; här finnes ju upptaget flere ersättningar som skola utgå, men utredning saknas öfver till hvilka belopp de uppgå. Jag yrkar fortfarande afslag.

Herr Wallenberg: Det är då nästan väl mycket att säga, att denna fråga är litet utredd, då först och främst den behandlats af icke allenast komitéer, utan af samfälda komitéer bestående af kronans embetsmän och medlemmar af kommunen samt af andra sakkunniga personer och myndigheter och derefter, sedan den blifvit pröfvad så långt som vederbörande här i landet kunna räcka till, sist behandlats i Kongl. Maj:ts proposition, så på afdelningen inom Utskottet och derpå af Utskottet i dess helhet. Så kommer man nu och säger att denna fråga är för litet utredd, och man säger det, utan att förmå därför lemna den ringaste bevisning!

När jag ser de begge siste ärade talarne "ro i en båt", så vill jag till hvad jag sist yttrade lägga ett par ord med anledning af anmärkningen derom, att man skulle kunna lemna åt ett enskildt bolag att bygga denna jernvägsstump. Jag skall bedja att få jemföra ett sådant förfaringssätt med det, hvartill en person skulle göra sig skyldig, om han byggde sig en stor atelier eller verkstad och sedermera skänkte bort nyckeln till utfartsporten från denna verkstad.

Det är väl sant, att Kongl. Maj:t bestämmer taxorna för landets jernvägar, men Kongl. Maj:t kan icke bestämma dem t. ex. så, att han med afvikande från hvad andra jernvägsbolag fått sig beviljadt, sätter ned en taxa oupphörligt blott därför att en stigande trafik på banan uppkommit.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Jag ber om ursäkt, att jag uppträder ännu en gång eller för tredje gången i denna fråga, men jag anser mig tvungen dertill, då på den sidan jag står så få inom denna Kammare finnas, som försvara våra åsikter.

Med anledning af hvad den siste talaren yttrade till bemötande af anmärkningen, att denna fråga ännu icke vore tillräckligt utredd, får jag säga, att dels på grund af diskussionen inom Kammaren, dels på grund af Stats-Utskottets utlåtande, han hade sjelf bort kunna inse, att det finnes mycket i denna fråga, som kunde behöfva utredas bättre. Först och främst finnes det icke någon sannolikhetsberäkning för den trafik, som denna bana skulle kunna komma att få, och det är således icke utredt, i hvad mån dess byggande kan vara till gagn för staten eller icke.

Vidare är det föreslaget att af statsmedel skall utgå ett nu fullkomligt *obestämmt* belopp såsom "ersättning för intrång och förluster, som genom jernvägsanläggningen kunna tillskyndas antingen enskilda personer under den tid, nu gällande jordupplåtelse ega bestånd, eller innehafvare af der befintliga boställslägenheter under en tid af högst 15 år från och med år 1879". Jag vet visserligen att under vissa förhållanden denna ersättningsskyldighet kan blifva öfverflyttad på Stockholms kommun, men det framgår dock af Utskottets betänkande, att den eventuellt kan träffa staten. Derjemte föreslås att "i händelse det till följd af jernvägsanläggningen skulle finnas nödigt att till annan af Kongl. Maj:t anvisad plats förflytta den så kallade Hjortparken och de Svea Artilleriregemente tillhöriga stallar, kostnaden för

Inläggning af jernväg mellan norra stambanan vid Karlberg och Lilla Värtan.
(Forts.)

Anläggning
af jernväg
emellan norra
stambanan vid
Karlberg och
Lilla Värtan.
(Forts).

dessa flyttningar, hvilka böra af Styrelsen för statens jernvägstrafik ombesörjas, må af statsmedel utgå.“

Vidare är det fråga om att till Stockholms kommun afträda en jordvidd på Djurgården af icke mindre än 130 tunnland. Det hade efter min tanke bort noga beaktas af Kongl. Maj:t, huruvida det icke hade varit större skäl, att denna jordvidd, som kommer att ligga i närheten af den blifvande hamnen, afstodes med endast nyttjanderätt till Stockholms kommun för den förstad, som kommunen kunde vilja der anlägga, än att, såsom nu föreslagits, afstå den för alltid utan någon ersättning eller något annat i utbyte.

Äfven får jag fästa uppmärksamheten derpå att uti de öfverenskommelser, som gjorts med Stockholms kommun rörande skyldighet för kommunen att fördjupa den inre hamnen, står, att den skall fördjupas så att 20 fot djupgående fartyg kunna angöra der, men, mine Herrar, man känner mycket väl, att det högsta och lägsta vattenståndet skiljer på flere fot och det skulle möjligen derföre kunna hända att fartyg skulle kunna anlägga vid högsta vattenståndet men icke vid det lägsta. Genom att göra hamnen så djup att 20 fots djupgående fartyg *alltid* kunna angöra, skall säkert stor skilnad i kostnaden uppstå. Efter mitt förmenande är det således å statens sida vid uppgörelsen med Stockholms kommun begånget ett stort fel derutinnan att ej ordet "ständigt" inskjutits.

Eftersom jag har ordet, ber jag att få bemöta ett par anmärkingar, som gjorts af en talare på stockholmsbänken. Han har nu likasom vid reuissen af den Kongl. statsverkspropositionen framhållit såsom sin tanke, att stambanenätet icke har någon beröring med hafvet och Östersjön. Stambanan har ju dock på flere håll beröring med hafvet, såsom vid *Göteborg*, med *Östersjön*, såsom vid *Malmö* och på flere andra punkter. Jag kan för min del icke finna annat än att man får lof att betrakta detta statens jernbaneanät i sin *helhet* och då måste Herr Wallenberg medgifva, att man kommer till annat resultat i fråga om jernvägarnes beröring med hafvet.

Beträffande Herr Adelskölds yttrande om den svårighet som skulle finnas uti att låta denna branche-bana öfvergå i ett enskildt bolags hand, emedan staten derigenom icke skulle kunna med nog frihet bereda sig trafik på banan, vill jag anmärka, att efter min tanke han icke sett denna fråga på riktigt sätt, ty, då en enskild så beskaffad jernväg är i fråga att anläggas, så både kan och bör Kongl. Maj:t se till, att inga svårigheter uti att trafikera denna bana kunna för staten uppstå.

Jag fortfar att yrka afslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen först propositionen på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades talrika ja, blandade med nej, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med talrika nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats

samt med talrika ja, blandade med nej, besvarats, Herr Talmannen förklarade denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Anläggning af jernväg emellan norra stambanan vid Karlberg och Lilla Värtan.
(Forts.)

“Den, som bifaller första stycket under 2:dra punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 33, hvori tillstyrkes bifall till Kongl. Maj:ts förslag om anläggning af en jernväg från norra stambanan vid Karlberg till Lilla Värtan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets ifrågavarande tillstyrkande.“

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—77.

Nej—24.

De öfriga delarne af 2:dra punkten blefvo härefter föredragna och bifallna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda Memorial N:o 36, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande Riksstatens sjunde hufvudtitel.

1:sta punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

2:dra punkten.

Tullverket.

Sedan, med anledning af Utskottets i denna punkt gjorda hemställan, 7:de punkten i Utskottets Utlåtande N:o 10 blifvit föredragen, anmälde sig och yttrade

Herr Bennich: Då Kammaren för åtta dagar sedan behandlade den punkt, om hvilken det nu är fråga att fatta definitivt beslut, tog jag mig friheten att, så godt jag förstod, utveckla skälen, hvarför den organisation, som för närvarande är gällande för Generalltull-

Tullverket.
(Forts.)

styrelsen, borde i sina hufvuddrag fortfarande bibehållas, och hvarför jag följaktligen ansåg stora betänkligheter möta mot att antaga det förslag till förändrad organisation, som rönt Stats-Utskottets understöd.

Det kan knappt hafva fallit ur Herrarnes minne på denna korta tid, hvilka skäl som anfördes *för* och *mot* min mening; att nu åter upprepa dem vore att missbruka Kammarens tålmod. Den sällsporda endrägt, med hvilken Kammaren då beslöt att återremittera punkten till Stats-Utskottet, gifver mig anledning att hoppas, att Kammaren hufvudsakligen gillar de åsikter, som jag då tog mig friheten att anföra, och i öfverensstämmelse med dessa åsikter tillåter jag mig nu hemställa att, då saken nu föreligger till definitivt afgörande Kammaren måtte fatta följande beslut:

”att Riksdagen godkänner hvad Stats-Utskottet i utlåtande N:o 10 punkten 7 angående tullverket hemställt, endast med den förändring *dels* att det i bilagan Litt. D vid samma utlåtande fogade förslag till stat för Generaltullstyrelsen, slutande å en summa af 95,000 kronor, gifves följande förändrade lydelse:

	Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
<i>Styrelsen.</i>				
Generaltulldirektören	6,200	2,800	9,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 byråchef	4,400	2,000	6,400	
1 dito	4,400	2,000	6,400	
<i>Kansliet :</i>				
1 sekreterare	3,000	1,500	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 registrator och aktuarie	1,800	1,200	3,000	
1 notarie	1,800	1,200	3,000	
1 d:o	1,800	1,200	3,000	
<i>Kammarkontoret :</i>				
1 kamererare	3,000	1,500	4,500	}
1 kammarförvandt	1,800	1,200	3,000	
1 bokhållare och revisor	1,800	1,200	3,000	
1 d:o	1,800	1,200	3,000	
Transport	—	—	48,800	

Tullverket.
(Forts.)

	Lön. Kronor.	Tjenstgö- ringspen- ningar. Kronor	Summa. Kronor.	
Transport	---	---	48,800	
<i>Revisionskontoret:</i>				
1 kamrerare	3,000	1,000	4,000	Efter 5 år kan lö- nen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 500 kronor.
1 revisor	1,800	1,200	3,000	
5 revisorer	9,000	6,000	15,000	
1 revisor (statistiker)...	2,500	1,500	4,000	
Till vikariatsersättning samt arvoden och flit- penningar åt extra bi- träden m. m.,	---	---	15,000	
1 förste vaktmästare ...	800*)	300	1,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kron.
1 vaktmästare	500*)	300	800	
3 d:o	1,500*)	900	2,400	
Summa	---	---	94,100	

*) Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, den kontanta lönen minskas med 150 kronor.

dels ock att den härvid uppkommande minskning i slutsumman af aflöningsstaten 900 kronor tillägges det på tullverkets omkostnadsstat upptagna förslagsanslag "diverse utgifter", så att förslagsanslaget för tullverket i sin helhet blifver 2,490,000 kronor."

Som Herrarne häraf behagade finna, innefattar det af mig nu framställda förslaget till löneroglering för Generaltullstyrelsen ingen annan förändring i det af Stats-Utskottet förordade, än att det här upptages en byråchef och en första gradens tjesteman på kammarkontoret mindre, än enligt Stats-Utskottets förslag, men deremot upptages en kamererare på kammarkontoret och likaledes en på revisionskontoret såsom nu.

Derjente och då Andra Kammaren fattat beslut derom, att lönen för den revisor, som skall vara statistiker, skall nedsättas till 2,500 men deremot tjenstgöringspenningarne för honom höjas till 1,500, och då genom denna förändring hans aflöning i dess helhet således icke kommer att lida någon minskning, har jag iakttagit detta i det nu framlagda förslaget, på det att en så liten divergens icke måtte öranleda någon särskild omröstning mellan Kamrarne.

Tullverket.
(Forts.)

Man skall mot detta förslag med skäl kunna göra den anmärkning, att jag, som lifligt förordat en förhöjd aflöning åt sekreteraren och registratorn med afseende å deras mycket trägna arbete, icke desto mindre i detta mitt förslag *icke* upptagit någon förhöjning i deras aflöning. Skälet dertill är rent formelt: jag upphör icke att vara öfvertygad om att de löner, som här äro föreslagna i öfverensstämmelse med Stats-Utskottets förslag, äro för låga, men man har sagt mig, -- hvilket måhända har skäl för sig --, att då något förslag icke inom motionstidens utgång blifvit väckt om högre löner än de, som finnas föreslagna i Stats-Utskottets hemställan, så kunde frågan härom vid denna riksdag icke blifva föremål för behandling, och för att icke på något sätt blottställa mig genom att framkomma med ett förslag, som möjligen kunde möta grundlagsbetänkligheter, har jag affattat förslaget om lönebeloppen så, som jag nu framställt.

Jag anhåller om proposition på bifall till det förslag, jag nu uppläst.

Herr Statsrådet Forssell: Då detta ärende förra gången här förelåg till pröfning, tillät jag mig att i korthet bemöta de anmärkningar, som då gjordes emot den Kongl. propositionen; jag hänförde mig dervid i hufvudsak till hvad i de tryckta handlingarna förekom, och enär min närvaro kräfdes i Medkammaren, kunde jag ej ingå i närmare utveckling af ämnet. Då emellertid denna Kammare genom sitt beslut om återremiss visat sig anse frågan åtminstone ej fullt utredd och då nu yrkande framstälts om förkastande af den Kongl. propositionen, nödgas jag, mine Herrar, att taga Eder uppmärksamhet i anspråk för en fullständigare framställning af ärendet, så väl under dess mera allmänna synpunkter som i de närmare detaljerna; det får ursäktas, om denna framställning varder något utförlig; frågans natur är sådan, att, då hon nu en gång skall införa detta forum i sin helhet behandlas, kan hon icke knapphändigt affärdas.

Jag tillåter mig först erinra derom, att vi nu icke stå inför någon af dessa administrativa reformfrågor, hvilka ingripa i samhällets hela konstitutionella lif eller rubba bestående rättssedvänjor. De storartade ansatser, som för omkring tio år sedan från så väl Riksdagens som Kongl. Maj:ts sida togos till förvaltningsdomsrättens fullständiga ombildning eller upphäfvande, äfvensom till vissa fristående embetsverks inflyttande i Konungens kansli med ty ätföljande ministerstyrelse, höllo icke sitt prof; och hafva sedan ej upptagits. Några så genomgripande förändringar som då åsyftades, hafva alls icke bragts på dagordningen genom de organisationsåtgärder, som i senaste tid föreslagits och vidtagits. Man har satt för sig mera begränsade och till sina verkningar lättare beräkneliga reformer och vunnit hvad som af behovet närmast påkallats, en ej obetydlig löneförbättring i samband med nya bestämmelser om löners och pensioners åtnjutande och med vissa ej oväsentliga förändringar i embetsverkens arbetssätt och organisationsgrunder. Riksdagen har med Kongl. Maj:t för två år sedan enats om dessa grunder, och med deras tillämpning har en löneroglering, som i förstone syntes omöjlig, stycke för stycke utan nämnvärda svårigheter försiggått.

Det gäller nu, huruvida detta verk skall såsom det börjats fulländats, eller om det skall tvingas tillbaka — och måhända bringas att afstanna.

En af de viktigare förändringar i organisationsgrunderna, som i samband med dessa löne regleringar vidtagits, är införandet inom respektive verk af byråindelning i stället för hittills varande kontorsindelning och dermed öfverflyttandet å vederbörande styrelseledamöter och föredragande af det chefskap öfver underlydande tjänstemän, som förut ålegat särskilda kontorschefer — kamrerarne.

Betydelsen häraf ligger i främsta rummet deruti, att sålunda *utredning* och *föredragning* af det administrativa målet komma att hvilat på en och samma persons ansvar — en princip, hvars giltighet man under senaste år temligen allmänt velat godkänna, men som man nu åsyftar att få i en hastig vändning underkänd. Jag medgifver gerna, att organisationsfrågor främst äro af praktisk natur och att dylika principers värde skall dömas ej blott efter deras teoretiska giltighet, utan äfven efter deras tillämplighet å gifna förhållanden; men här som öfverallt eljest gäller det dock att först pröfva grundsatsen in abstracto, ty är den ej såsom sådan riktig, duger den ej för något särskildt fall; eger den deremot sådan giltighet, beror sedan på särskild undersökning af hvarje fall, huruvida undantag vid tillämpningen böra förekomma. -- Nå väl, låtom oss då tillse hvad så väl ur utredningens som ur föredragningens synpunkt begge dessa funktioners *särskiljande* eller *sammanhållande* kan innebära. *Utredningen* af ett administrativt mål åsyftar förvärfvande af kännedom om de sakförhållanden som i målet gälla — dess egenskap bör vara fullständighet och klarhet: *föredragningen* innebär framläggandet af sakförhållanden och af den slutsats, hvartill de leda: — beslutets tillstyrkande. *Utredningen*, vare sig den består i uträkning och granskning af siffertal eller i undersökning af historiskt gifna förhållanden och gällande författningar, kan ofta vara fördelad på flere personer -- af hvilka ju en hvar är skyldig att lemna affordrade uppgifter rigtiga —; men det måste alltid finnas en, som för hela utredningens, för slutresultatets, riktighet och fullständighet ansvarar: — icke så att han ensam uträttar samma arbete, som de andra före honom besörjt, men så, att han under trycket af sitt ansvar leder och öfvervakar arbetet, uppställer de rätta frågepunkterna, fasthåller undersökningens tråd och tillämpar en riktig kontrollmetod. Så vidt det nu i allmänhet gäller, att den bästa trygghet för att hvarje åliggande fullgöres, derigenom vinnes, att man förlägger skyldigheten der, hvarest finnas både största intresset för och största förmågan af dess uppfyllande, så måste man ju äfven i detta fall tillse, hvar sådant intresse och sådan förmåga mest äro att påräkna. Det förefaller mig då klart, att ingen inom administrationen kan hafva större intresse för utredningens och uträkningens fullständighet och pålitlighet än den, som lider mest af deras origtighet och bristfällighet, och det är dock ingen annan än den *föredragande*, han som närmast ansvarar för det på grund af utredningen tillstyrkta beslutet. Ingen kan ju heller antagas hafva större förmåga att leda utredningens arbete än den, som på grund af detsamma skall fälla sitt om-

Tullverket.
(Forts.)

Tullverket.
(Forts.)

döme — hvilken just är föredraganden. Efter vanlig slutkonst bör alltså, just ur synpunkten af utredningens fullständighet och klarhet, ansvaret för och ledningen af densamma läggas hos verkets föredragande ledamot.

Betraktas nu frågan ur *föredragningens* synpunkt så hemställer jag till en hvar, som haft att efter föredragning fatta beslut: hvad är det han af sin föredragande kräver? Är han tillfredsstäld med att hos honom finna den formelt logiska färdigheten att draga slutledningar ur gifna premisser, eller den allmänna bildning och mogenhet i omdömet, som i förvaltningslivets skola förvärfvas, eller ens denna lexikaliska författningskunskap, som visserligen i och för sig har högt värde? Vill han icke fastmer framför allt kunna lita på den föredragandes fullständiga kännedom just af det mål, som föredrages, och i allmänhet af det slags mål, som på hans föredragning hvilat, och skattar han icke vissheten om denna detaljkännedom till och med högre än den rådkloket, som hans eget upplysta omdöme dock kan och bör i nödfall ersätta?

Jag vågar antaga det; och tillägger då endast, att sådan visshet kan svårligen vinnas genom en organisation, som medgifver den föredragande att skydda sin framställning af sakförhållanden bakom en särskild kontorschef's ansvar. För mig åtminstone är den rätta slutsatsen häraf, att särhållet af nämnda begge uppgifter och splittrandet af en ansvarighet, som naturligen bör vara på en hand förenad, icke kan lända till de administrativa verkens organisativa fasthet eller chefernas större trygghet.

Om det nu erkännes, att ur anförda allmänna synpunkter byråsystemet har företrädare framför kontorssystemet, att således Kongl. Maj:t rätt förfarit, då han i statskontoret, i fångvårdsstyrelsen, liksom förut i generalpoststyrelsen, genomfört detsamma och att Riksdagen ej behöver ångra sitt bifall dertill, då väntar jag af Kammaren det medgifvandet, att chefen för finansdepartementet icke kunnat vid reglering af ett annat likartadt verk förklara samma organisationsgrund — sedan den af komiterade och sakkunnige komiterade förordats — fullkomligt olämplig och ohållbar, utan att därför andraga de mest giltiga och öfvertygande skäl.

Ett sådant giltigt skäl lär väl icke kunna ligga i den omständigheten, att Generaltullstyrelsen under senaste årtiondet arbetat särdeles väl, ty förklaringen till densamma kan lika väl sökas deruti, att en lefvande ande mäktar gifva kraft äfven åt mindre fullkomliga former, och med dess åberopande vinner man således intet annat än ett vitsord om den nuvarande generaltulldirektörens förtjenster, hvilka jag är den förste att erkänna. Å andra sidan kan med lika vigt andragas, att det funnits tider, under annan styresman, då samma organisation icke arbetat så särdeles väl, och hvad särskildt beträffar dess förhållande till kontrollens säkerhet och kraft, förefaller det mig betecknande, att just under nu gällande instruktion för tullstyrelsen, under i det närmaste samma personalstat och i det närmaste samma arbetsordning å kammarkontoret som nu tillämpas, var det som år 1837 den ryktbara så kallade Filéniska balans inträffade, hvilken dock i tullstyrelsens utlåtande eget nog anförts som bevis för nödvändigheten att — behålla

denna organisation. Med bättre skäl synes det ock kunna sägas, att alla de styrelsens förtjenster, som med rätta påpekats af dess chef, tillkomma densamma icke på grund af, utan trots de former, hvar under den hittills arbetat, och som en följd deraf att dessa former, under trycket af nya tidsförhållanden och nya anspråk på förvaltningen samt under en skicklig administratörs ledning, lämpats och fogats till närmaste likhet med just detta byråsystem, åt hvilket nu skulle gifvas häfd genom verkets stat och dess nya instruktion. Ty kamrerarens närvaro vid och deltagande i föredragningen, förenklingen af de former, hvar under fordorn kontoret framstod som särskildt verk inom verket, af remisser, memorial och återremisser, den snabbare föredragningen och expeditionen af löpande mål i stället för det stränga vidhållandet af vissa föredragningsdagar, vidlyftig protokollsföring och justering — allt detta är icke kontorssystem och kollegiala former, det är lifsyftringar af den ande, som skapar byråsystemet inom administrationen.

Till sist vill jag också i fråga om den nuvarande organisationens lofordade förtjenster erinra derom, att dit får dock icke räknas sådant, som beror på helt andra former än styrelsens egna. Att till exempel tullverkets räkenskaper kunna granskas jemnare och afslutas snabbare än något annat verks, det kommer visst icke deraf att departementschefsinstitutionen är från kontoren fristående, utan helt enkelt deraf, att lokalmyndigheternas redovisning är inom tullverket klokare och bättre anordnad än annanstädes, och då någon förändring till ett sämre härutinnan alls icke är i fråga, då de krafter å kammarkontoret, som sysselsätts med detaljgranskning och räkenskapsföring, efter den nya organisationen icke skola minskas, utan tvärt om ökas, kan naturligtvis i det hänseendet intet företräde tillerkännas den gamla organisationsformen.

Jag vågar också betvifla, att *Riksdagen* kan finna ett fullgiltigt skäl emot reformen endast i den omständigheten, att den icke vunnit bifall af verkets nuvarande aktade chef. Mig har denna omständighet visserligen ingifvit åtskilliga farhågor. Ty förhållandet är ju, att i fall *Riksdagen* bifaller det Kongl. förslaget, komma dermed det nya organisationsarbetets egentliga svårigheter att begynna, förutsatt nemligen att tullstyrelsens chef fortfarande som nu tum för tum förfäktar sin ståndpunkt och sträfvar för genomförande af en mot departementschefens stridande uppfattning. Mycket arbete och obehag hade chefen för finansdepartementet kunnat undgå genom att i detta fall låta styrelsechefens tycken och åsikter gälla framför konsekvensens fordringar, och hade jag rådfrågat mitt personliga intresse, skulle jag för visso — helst med afseende derpå att större och angelägnare samhällsfrågor skynta vid horisonten — lemnat generaldirektören i orubbad ro med de styrelseformer, hvilka rotfast sig vid hans hjerta och i hvilka hans förstånd finner den högsta tänkbara fulländning.

Men det har icke syns mig kunna försvaras att sålunda af personlig och tillfällig hänsyn afvika från en redan beträdd och lämplig funnen väg; jag har gått till tullstyrelsens utlåtande med anspråk att der finna *bevisning* för den undantagsställning den samma för sig fordrat, men icke funnit en tillfredsställande sådan bevisning. Jag utbeder mig nu att denna Kammare ville följa mig vid den mera de-

Tullverket.
(Forts.)

taljerade pröfningen af de *skäl* tullstyrelsen anført för sina anspråk, förvissad som jag är, att, om den finner de samma mindre giltiga, skall den låta frågan om behaget eller obehaget af förändringens genomförande få vara hvad den är — en fråga att uppgöra mellan Konungens rådgifvare och Konungens förtroendeembetsman i tullstyrelsen.

En hvar, som tagit någon kännedom om de i ärendet vexlade skrivelser, den ärade ledamotens senaste till Stats-Utskottet ingifna promemoria inräknad, finner lätt, att sedan komiterades förslag om begränsning af generaltulldirektörens beslutanderätt till dennes stora tillfredsställelse af chefen för finansdepartementet afstyrkts, kärnpunkten i den mellan honom och mig rådande meningsskiljaktighet afser *kammarkontoret* och dess föreståndare. Hvad han så väl i sitt embetsutlåtande som i sin promemoria främst och mest betonat, är att med byråsystemets genomförande skulle *kamreraren* å detta kontor försvinna och med honom en väsentlig länk i kontrollen, enär i hans *ställe* skulle sättas en *ung* första gradens tjänsteman, ja möjligen, såsom någonstädes antydes, en extra ordinarie tjänsteman till detta viktiga värfs utförande, en högst graverande anmärkning, som också mycket riktigt och naturligt bidragit att göra de utanför stående tvehåge. Skada blott, att sjelfva förutsättningen för denna anmärkning är *falsk*, att förändringens natur sålunda icke är riktigt angifven. Det är icke meningen, att den för kontrollen och utredningen ansvarige kamreraren skulle lemna plats för en blott inspekterande byråchef med kontrollerande och för utredningen *ensamt* ansvarige underlydande. Utan förhållandet är, att den nuvarande, blott inspekterande departementschefsbeftattningen försvinner, och att i dess ställe träda tvenne för kontroll och utredning ansvarige byråchefer — att således hela *den* ansvarighet, som nu åligger kamrerarne, hädanefter skall hvila å dessa byråchefer.

Jag ber eder nu, mina Herrar, för ett ögonblick följa mig in uti denna tullkontrollens innersta verkstad, kammarkontoret, hvarom hufvudsakligen är fråga, för att tillse, hvad der dagligen försiggår och huru arbetet der är fördeladt. Det skall då blifva lättare att döma deröfver, huruvida reformen i fråga här kan genomföras, eller om tullstyrelsen har någon särskild natur, allt för ömtålig för de former, i hvilka andra embetsverk funnits kunna arbeta.

Då kammarkontoret, såsom namnet antyder, är ett räkenskapskontor, innebär naturligtvis det der förekommande utrednings- och kontrollarbete hufvudsakligen uträkning och granskning af sifferbelopp: — en verksamhet, på hvilken med rätta ställas de största fordringar, och om hvars bibehållande vid full kraft generaldirektören med allt skäl är särdeles ömtålig. *En* högst viktig och den noggrannaste verksamhet kräfvande uppgift kommer visserligen att i samband med den nya organisationen frångå kontoret, i det all uppbörd vare sig i penningar eller i anvisningar flyttas derifrån till riksbanken, lika som den uttagning af penningar från riksbanken, det inköp af vaxlar och den försändning af sådana till landsorten, som hittills förrättats af kontorets tjänstemän under kamrerarens ansvar, hädanefter upphör, i det riksbanken åtager sig att för tullverket liksom för statskontoret be-

sörja dessa remisser efter order från styrelsen. Utan tvifvel skall härigenom en betydlig lättnad i omtanke och ansvar vinnas för afdelningschefen, och hans uppmärksamhet således mera odelad kunna riktas på andra, icke mindre viktiga uppgifter.

Bland dessa förekomma, såsom tullstyrelsen ock anfört, i främsta rummet granskningen af de uppbörds- och utgiftsredogörelser, som från de omkring 70 tulluppbördsmännen månatligen ingå till kammarkontoret, samt upprättandet så väl af de månatliga generalsammandragen öfver dessa s. k. förslag, som ock af hela verkets hufvudbok. Det är bokhållaren, som, dels ensam, dels med biträde af flere andra tjänstemän i första hand verkställer denna granskning, dessa sammandrag och detta bokslut. Han verifierar hvarje månadsredogörelses uppbördssiffra med slutsiffran i den jemte förslaget insända tulljournalen — lemnande för öfrigt den speciella undersökningen af denna uppbördslängd åt revisionskontoret —; han ingår derefter i detaljgranskning af förslagens kredit, tillser att der upptagna leveranser stämma med styrelsens uppbördsloggare, att de särskilda utgifts- och afföringsposterna behörigen verifieras af bilagda räkningar och qvittenser och öfverensstämma med stater, anordningar och bref, att den upptagna kassabehållningen är enlig med gifna föreskrifter, och slutligen har han att i afseende å balansen, d. v. s. de på kredit utestående umgälderna, jemföra listan deröfver med tulljournalen för att förvissa sig att kronans rätt iakttagits. Hela denna verksamhet är väsentligen kontorsarbete: dermed har kameraldepartementschefen föga och styrelsen ännu mindre att bestyra, så vida den icke framkallar sådana anmärkningar med lokalförvaltningen, som skola inför styrelsen föredragas; den fortgår helt och hållet under ledning, kontroll och ansvar af kamreraren. Nyttan och vigten af denna verksamhet och dess behöriga ledning är jag naturligtvis den siste att förneka, och om någonting kunde gifva anledning till farhåga, att dess jemna fortgång eller säkerhet skulle af den nya organisationen rubbas, då vore helt visst generaltullstyrelsens anspråk fullt befogade. Men jag trotsar en hvar att kunna ådagalägga vare sig afsigten eller nödvändigheten att vid kontorets förvandling till byrå i någon mån nedsätta de fordringar å arbetets ledning och kontroll, som nu ställas å kontorets chef; jag vågar också påstå och skall strax närmare visa grunden derför, att kontorschefens förvandling till byråchef, d. v. s. hans förseende med högre lön och med föredragningskyldighet icke kan göra honom mindre duglig till ifyllande af hans i fråga varande, för tullverket viktiga uppgift.

Öfvergår jag nu till det månatliga *generalsammandragets* upprättande, så verkställas äfven detta af bokhållaren under kamrerarens kontroll; men här utöfvar kamreraren en ännu noggrannare detaljgranskning än i afseende å de nyss nämnda "förslagen", som för sammandraget bilda underlag, ty här kan hans öga säkrast upptäcka, om i uppbördsförvaltningen förefinnes något underslef. Sedan han med sitt attestatum försett denna handling, går den öfver till kameraldepartementschefen, som föredrager den samma i styrelsen. På liknande sätt förhåller sig med bokslutet, med afföningslistor, stater, anordningar, requisitioner, räkningar och allt sådant, som från kammar-

Tullverket.
(Forts.)

kontoret göres till föremål för styrelsens beslut; det är kamrerarens utredning och ansvar, som bilda den fasta grundvalen för föredragningen. I afseende å dessa ärenden är det nu man vill göra troligt, att verket skulle förlora en väsentlig länk i kontroll och utredning, om *kamreraren* i stället för att blott afgifva memorial och påskrifva attestat, som sedan af departementschef föredragas, finge själf vara ansvarig ej blott för utredning, utan äfven för föredragning. Man förmenar således, att det är förlusten icke af kamreraren, utan af departementschefen, som skall medföra skada; — det är ju alltid ett par ögon mindre, säger man, som sålunda komma att skärskåda dessa mål. För min del vågar jag visserligen, såsom förut är antydt, hålla före, att i en organisation, der en särskild kontorschef ansvarar för utredning, granskning och uträkningar, der kommer en annan föredragandes granskning af granskningen att varda af föga betydighet; men derom vill jag icke tvista. Mitt påstående är, att i hvarje fall den nya organisationen skall finnas icke sämre utan bättre än den gamla tillgodose behovet af kontroll. Den bibehåller i byråchefens ansvarighet den förre kamrerarens ansvarighet, den aflägsnar den särskilde föredragandens inspektion; — men den kan inom byrån genom den nye bokhållare, som staten upptager, till motkontroll mot bokhållaren sätta ett annat par ögon, hvilka böra vara säkrare än departementschefens just af det skälet, att denne nye tjänsteman icke har någon annan uppgift än siffergranskning, då den nuvarande departementschefen, som föredrager en mängd mål af en helt annan beskaffenhet än kameralmålen, i dessa och i sin ställning i öfrigt som rådgifvare inom styrelsen har en afledare för sitt intresse och sin uppmärksamhet.

Slutligen kommer jag till frågan om den särskilda beskaffenheten af den *föredragning*, som i styrelsen sker af de kamerala målen. Dessa afse hufvudsakligen 1) anmälan om influten uppbörd och verkställd granskning, 2) förslag om utgifter, vare sig som förskott eller som anordning, vare sig af aflöningar, eller arvoden, traktamenten, vikariatsersättningar, omkostnader vid stationerna, 3) bygguadsfrågor, 4) anmärkningsmål, hvilka uppgå till till och med 30.

De flesta af dessa mål äro af alldeles samma beskaffenhet som de, hvilka i statskontoret på en gång beredas och föredragas af en byråchef: det gäller om dem det samma, som om målen i statskontoret, nemligen *å ena sidan*, att ingen kan vara bättre egnad att tillstyrka beslutet om eu på stat eller räkning grundad utgift än den, som ansvarar för uträkningens rättighet, den, som under daglig handläggning af räkenskaper, stater och författningar gjort sig med dessas vilkor förtrogen; *å andra sidan*, att dessa mål i allmänhet icke lemna tillfälle till långa och invecklade öfverläggningar, att de i de flesta fall äro afgjorda genom anmälan, att allt är *rätt* befundet. Här af åter följer, att föredragningen af sådana mål icke innebär någon väsentligen ökad tunga för den, som ändock bär ansvaret och tungan af utredningen — helst som han förut alltid haft till åliggande att vid föredragningen närvara — och att sålunda *kamreraren*, när han varder föredragande byråchef, såsom jag redan sagt, icke behöfver efter-sätta någon af sina hittills varande viktiga uppgifter som kontorschef.

En annan fråga är, huruvida den nye byråchefen, utöfver chefskapet i byrån och föredragningen af egna mål, behöfver syssla med andra och mer betungande åligganden. Sådant beror naturligtvis deraf, huru mycket kommer att bibehållas af den nuvarande kollegiala rådplågnings inom styrelsen. Ur kameralbyråchefens egen synpunkt förefinnes föga anledning att fordra hans deltagande i rådplågnings öfver andra mål än hans egna. De ofta invecklade skeppsmätningarna, frågorna om tullbehandling af varor, om restitution af umgälder, om tullbeslag, om förkomna varor, om reexport m. fl., äfvensom om befordringar eller tjänstledigheter för större delen af tullpersonalen äro för hans embetsverksamhet af föga betydelse; han inhemtar föga ledning för arbetet i sin byrå genom att öfvervara kansli- och revisionsbyråchefernes föredragning; och endast i de fall, då fråga är om tullverkets uppbördsmän, eller sådana allmänna författningar och påbud, som omfatta hela tullväsendet, kan hans närvaro vid rådsbordet vara af nöden.

Men, säger nu generaldirektören, det är just *detta*, att kameralbyråchefen sålunda kommer att väsentligen vara en expeditiohsafvande kamrerare, som gör mig betänksam, ty derigenom mister ju styrelsen detta stöd af kollegial öfverläggning, som är så vigtig — framför allt just i de mål, som för kameralbyråchefen äro mera likgiltiga. Han klagade nyss öfver att förlora en *kamrerare* på kammarkontoret. Nu, sedan vi kommit till insigten, att kameralbyråchefen blir väsentligen det samma som en kamrerare, vänder sig bladet och han klagat öfver att mista en alltid rådgifvande departementstchef. Han afser härvid, som sagdt, hufvudsakligen de stundom invecklade frågorna om tullbehandling, om skeppsmätning, om restitution, om tullfrihet o. d., och förmenar, att öfver dem alla skulle verkets chef hädanefter nödgas fatta beslut på tu man hand med föredragande revisionsbyråchef eller kanslibyråchef. Den grundlighet och mångsidighet i rådslagen, som hittills utmärkt styrelsens förhandlingar, skulle derigenom gå förlorade. För min del vågar jag visserligen hysa en annan åsigt, men derom behöfva vi alls icke tvista. Ty den nya organisationen är nog rik för att kunna tillfredsställa äfven deras önsknings, hvilka i detta hänseende fasthålla vid det gamla. Den lägger, så vidt jag kan se, icke något hinder i vägen för den bestämmelsen, att alla mål som anses kräva en mångsidigare pröfning, skola afgöras i närvaro af minst två byråchefer. I verkligheten kommer det då antagligen att ställa sig så, att kameralbyråchefen, som å sin byrå är fullt upptagen och hvars intresse är koncentreradt i räkenskapsfrågor, i de flesta fall inskränker sig till egen föredragning, men att större delen af revisionsbyråchefens föredragning åhöres af kanslibyråchefen, hvilken dertill är särskildt egnad, dels därför att han har föga kontorsarbete, dels därför att han, såsom öfvertagande advokatfiskalens åligganden, måste ega juridisk bildning. På sådant sätt torde äfven generaldirektörens betänkligheter kunna häfvas: han kan icke annat än förklara sig nöjd härmed, ty mer än *tvänne* rådgifvare har han ju hittills icke haft, och mer än *tvänne* rådgifvare vill han ju på inga vilkor mottaga.

Jag har nu till bemötande upptagit de hufvudskäl, på hvilka

Tullverket.
(Forts.).

tullstyrelsens anspråk å en undantagsställning skulle grundas, och anser mig hafva gendrifvit dem. Det är sagdt, att den nya byråindelingen borttager kamreraren på kammarkontoret och dermed tillintetgör en vigtig länk i ett viktigt kontrollsystem. Jag har sökt visa, att denne kamrerare, långt ifrån för att försvinna, lever upp i en vida kraftigare och mera ansvarsfull befattning såsom byråchef, och att kontrollen, långt ifrån att försvagas, tvärt om i den nya organisationen förstärkes med krafter, som för den samma äro mera specielt kvalificerade. Man har varnat för den rådvillhet, rådsvaghet, ja, t. o. m. det vacklande i beslut, som efter förnenande skulle blifva en ovilkorlig följd af den nya organisationen, och jag har sökt ådagalägga, huru denna organisation är tillräckligt smidig för att kunna lämpa sig äfven efter dessa betänkligheter, och att den i hvarje fall kan lemna minst lika stor rådstyrka som den nuvarande. Generaldirektören har slutligen vädjat till ett behörigt afseende å tjänstemännens fördelar, enär de båda kamrerarebefattningarnas borttagande skulle beröfva desse en utsigt till befördran, som de väl behöfde. Men han har dervid förbisett, att man numera vid organisation af embetsverk icke skapar eller behåller platser för tjänstemännens skull, och att man i stället gifvit dem ålderstillägg; han har ock felat deruti, att hvad han kallar förlust egentligen är en vinst, då dessa tjänstemän ju i stället för två kamrerareplatser med lön af 4,500 kronor fått 2 byråchefplatser med lön af 6,400 kronor. En departementschefplats försvinner visserligen, men just därför att till denna befattning ej krädes den speciella fackkunskapen, var den aldrig ett säkert beräkneligt mål för kontorspersonalens förhoppningar och kan således ej sägas vara för dem förlorad.

Den af förslagsställaren framlagda stat underbjuder Kongl. Maj:ts proposition med 900 kronor, och förslagsställaren har förut flere gånger framhållit, att man *kan* få den gamla organisationen för *något* billigare pris. Utom det att denna lockelse väl för Kammaren föga betyder. Åberopar jag nämnda omständighet som bevis därför, att det ej varit för den lilla besparingen af några hundra kronor, utan på grund af min öfvertygelse om den nya organisationens större fasthet och kraft, som jag underkastat mig det under nuvarande förhållanden mindre tilltalande värfvet att tillstyrka det nu framlagda Kongl. förslaget.

Herr Rydqvist: I det som vanligt lysande föredrag, som Herr Chefen för finansdepartementet nu hållit, har han i detalj genomgått och ökt vederlägga de anmärkningar mot Kongl. Maj:ts proposition, som af den förste talaren blifvit framställda. Jag vill icke inlåta mig i dessa detaljundersökningar, emedan dertill fordras en sakkännedom, som jag erkänner mig icke besitta. Deremot måste jag liksom förra gången, då denna fråga var före i denna Kammare, förklara, att jag i allo instämmer i de åsichter, som af den förste talaren blifvit uttalade; och jag ber att dertill få lägga, att, då den ärade departementschefen fäster så stor vikt vid upprätthållandet af den nya principen för omorganisationen af de förvaltande verken, i afseende hvarpå han såsom typ anført statskontoret i dess nya gestalt, förvånar det mig, att han icke varit konsekvent äfven på andra håll, eller med andra

ord, att han icke med all kraft bekämpat de förslag till omorganisation af vissa andra verk, som egt rum under de senaste åren. Jag erinrar mig icke bestämdt, om alla dessa omorganisationer, på hvilka jag nu syftar, blifvit verkställda efter det han såsom departementschef inträdt i Konungens råd. Hvad en af dem beträffar, är det dock fullt säkert, att den egt rum under hans statsrådstitid, och det är ombildningen af Kongl. fångvårdsstyrelsen. Om man ser efter i statskalendern, skall man finna, att i detta verk fortfarande finnes en kameralbyrå med kamrerare; och jag tror icke, att någon skall på allvar kunna drifva den satsen, att fångvårdsstyrelsen har större behof af en särskild kamrerare än generaltullstyrelsen. Detta är således en afvikelse från den af Herr Statsrådet uppställda principen, en afvikelse från statskontorstypen. Om jag nu vidare följer uppgifterna i 1878 års statskalender, så finner jag i armeförvaltningens artilleridepartement äfven ett kammarkontor med kamrerare, äfvenledes i strid med statskontorstypen, enligt hvilken, såsom Herrarne kännat, alla kamrerare skola försvinna och byråchefer taga deras befattningar. Slutligen återfinner jag samma motsägelse i marinförvaltningen, der äfven en kamrerare är upptagen i staten.

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarens tid, då jag redan förra gången var i tillfälle att tillräckligt uttala min åsigt, det man icke bör, såsom hittills skett, leka med omorganisationen af våra förvaltande verk. Ställningen är sådan, och det förklaras öppet af de sakkunnige i de verk, som blifvit omorganiserade, att den nya organisationen icke kan blifva långvarig. Jag yttrade då, att nya tjänster säkerligen snart skulle komma att visa sig behöfliga, och att anslag dertill innan kort måste beviljas, äfvensom att sjelfva organisationsgrunden skulle kunna befinnas felaktig och att en ny reform förestode, sannolikt inom de närmaste tio åren, ett förhållande, som omöjligt kan vara till det allmännas nytta. Jag instämmer i den förste talarens yrkande.

Herr Bennich: Jag är fullkomligt öfvertygad, att Kammaren väl inser, hurusom hvarje uppträdande mot Regeringen och i synnerhet mot ett förslag, som blifvit framlagdt af ens egen närmaste förman, för mig icke kan vara annat än förenadt med den största betänklighet, och att jag följaktligen icke gjort det för något mitt enskilda nöjes skull, liksom det icke heller i mitt lynne ligger något slags böjelse för fronderi. Jag bör således icke kunna misstänkas för att af någon sådan anledning hafva framställt de allvarliga betänkligheter jag hyser mot den föreslagna nya organisationen af generaltullstyrelsen, utan torde jag rättvisligen kunna göra anspråk på att min framställning må anses grundad på innerlig öfvertygelse om min uppfattnings rättighet och icke på några tomma teorier utan motsvarande erfarenhet. Jag ber vidare att såsom inledning till mitt försvar få anföra, att jag under några år varit chef för en förvaltning med byråstyrelse, jag menar ett landshöfdingeembete. Der är denna styrelseorganisation mycket gammal och fullkomligt i sin ordning; landskontoret och landskansliet hafva göromål så främmande för hvaran-

Tullverket.
(Forts.)

dra, att det skulle vara tidsödande och ändamålslost att sammanföra deras respektive chefer vid föredragningen inför landshöfdingen. Hvad denna förvaltning angår, är jag således den förste att erkänna byråsystemets förträfflighet. Jag nämner det för att visa, att jag haft tillfälle att samla erfarenhet både om byråsystemets och det kollegiala föredragningssättets fördelar, och jag vill tillägga, att lika litet som jag skulle vilja förorda en förändring i det förra, hvad länsstyrelserna vidkommer, lika litet anser jag mig nu böra tillråda utbyttandet af det kollegiala föredragningssättet i tullstyrelsen mot byråsystemet, strängt genomfördt; och denna min åsigt uttalar jag utan att dervid låta leda mig af något slags förkärlek hvarken för den ena formen eller för den andra. Visserligen är jag gammal, och man blir konservativ med åren, men så konservativ har jag icke blifvit, att jag icke, för min del, gerna understödjer hvar och en reform, i hvilken jag ser möjligheten att vinna ett mål, som är gagneligt för det allmänna. Men att göra reformer blott för reformernas skull och med det teoretiska målet att vinna likformighet i hela förvaltningen, dertill har jag svårt att lemna mitt understöd, så länge jag ännu har ett ord med i det allmännas angelägenheter.

Det är, såsom Herr Departementschefen vid ärendets förra behandling anförde och såsom han nu ytterligare framhållit, alldeles icke någon af de stora reformfrågorna, som nu föreligger. I visst afseende är det en ganska obetydlig förändring, hvarom det är fråga; ty till utgiftsstaten och personalens antal vid tullstyrelsen är Utskottets förslag lika med det af mig förordade. Jag talar här icke om en olikhet på några hundratals kronor; men skilnaden, den väsentliga skilnaden ligger deri, att de två tjänstemän, som jag anser så viktiga i tullstyrelsen, nemligen de båda kamrerarne, de försvinna enligt Kongl. Maj:ts förslag antingen så, att de uppgå i byråcheferne eller också så, att de nedgå i underordnade tjänstemän. Det har af Herr Departementschefen blifvit framhållet, och med en talang och en insigt, som naturligtvis är öfver allt mitt beröm, huru den nuvarande organisationen verkar och huru den nya efter byråsystemets införande skulle komma att verka. Enligt Herr Statsrådets mening skulle de blifvande byråcheferne till följd af deras omedelbara chefskap öfver kontoren blifva i stånd att mera i detalj intränga i ärendena. Detta är utan tvifvel hvad som åsyftas med förslaget; men jag hemställer till Herr Statsrådet och Herrarne samtliga, huruvida det är troligt, att det i verkligheten kan komma att blifva så, att den föredragande byråchefen skulle sysselsätta sig med en sådan detaljgranskning och ett sådant detaljarbete, som nu åligger kontorscheferne. Enligt förslaget skulle byråcheferne hafva under sig tjänstemän i lägsta tjänstegraden, hvilka vore hvar för sig ansvarige; så skulle det blifva och så heter det i förslaget. För närvarande hafva deremot departementscheferne i tullstyrelsen under sig en för hvarje kontorsarbete ansvarig förman, som i detalj granskar och undersöker hvarje fråga, innan den kommer till behandling hos styrelsen. Jag vågar påstå, att, om meningen är, att byråcheferne skola utöfva en mera omfattande och kraftig inverkan på ärendena, motverkar man detta syftemål genom att pålägga dem en mängd detaljarbeten,

Tullverket.
(Forts.)

från hvilka de nu äro befriade, åtminstone så till vida, att de deröfver endast utöfva en kontrollerande tillsyn. De skulle, såsom ett gammalt ordspråk lyder, "icke kunna se skogen för bara trä"; de skulle komma att nedtyngas i detaljerna, och de skulle derigenom förlora just denna omfattande öfverblick, som det vore det nya systemets karakter att förläna åt byråcheferne. Och vill man undvika ett sådant resultat, då blir följden ingen annan än den, att, liksom detaljarbetet och ansvaret derfor nu är lemnadt åt förmännen för kontoren, så skulle de nya byråcheferne nödgas att i detta afseende förlita sig på de yngre, för sitt eget arbete ansvarige tjänstemännen. Det är just häri som jag ser en fara för framtiden. Jag medgifver gerna, att det icke finnes någon organisationsform, som utesluter möjligheten af stora kalamiteter; och Herr Statsrådet erinrade, hvad tullstyrelsen beträffar, om en dylik, som inträffade för mera än 40 år sedan. Men jag tror, att det är bättre och tryggare att bibehålla embetsverket, sådant som det nu finnes och som, efter hvad jag har anledning förmoda, i allmänhet visat sig på ett tillfredsställande sätt motsvara det allmännas anspråk, än att förändra det så, att man icke får samma lefvande och mogna tillsyn öfver göromålens gång så väl på kontoren som vid föredragningen. — Herr Statsrådet hade den godheten att nu, liksom förra gången inför Kammaren, gifva mig långt bättre vitsord för min förvaltning än jag förtjenar. Men Herr Statsrådet tillade, att det icke är på grund af, utan i trots af den nuvarande organisationen, som det gått såsom det gjort. Jag vågar häremot säga, och jag är innerligt öfvertygad om rättigheten af min uppfattning, att det är just till följd af verkets nu varande organisation, i förening med den goda anda, som rådt inom hela dess tjänstemannacorps, så att hvar och en fullgjort sina skyldigheter, som ett så godt resultat kunnat uppnås; och jag är ingalunda säker på, att, om man får tre eller fyra koordinerade tjänstemän att sköta göromålen på kamrerare-kontoret, naturligtvis under byråchefens tillsyn, det skall blifva möjligt för denne att följa ärendena med samma uppmärksamhet som den hittills varande kontorschefen, hvilken haft detta uppdrag ensamt sig anförtrödt, ett uppdrag, som i och för sig torde vara tungt nog. Herr Statsrådet säger, att kamrerarebefattningen i sjelfva verket icke upphäfves genom den nya organisationen, utau att den bibehålles i byråchefens person och med högre aflöning, samt att hans göromål icke skulle blifva mycket förökade derigenom att han tillika blefve föredragande i styrelsen, då kamreraren ju äfven under den nuvarande organisationen plägade vara närvarande vid styrelsens sammanträden. Ja det är mycket riktigt; han är närvarande vid sammanträdena, och detta icke blott därför, att det oupphörligt inträffar och måste inträffa, i synnerhet vid föredragningen af mera invecklade frågor, att under öfverläggningen spörsmål uppkastas, som fordra nya upplysningar, nya utredningar, på hvilka föredraganden omöjligt kunnat på förhand vara betänkt, men som kamreraren just är den rätta personen att från kontoret genast införskaffa och meddela. utan äfven på det han må kunna följa sjelfva föredragningen och erfara, huru styrelsen vill, att förvaltningen skall i alla sina detaljer skötas.

Tullverket.
(Forts).

Bättre och mera lefvande insigt härom kan kamreraren ej få annorlunda än genom sin närvaro vid föredragningen; och denna erfarenhet meddelar han sedan på kontoret till alla sina underordnade embetsmän, hvilkas arbete derigenom ständigt vägledes af de grundsatser, som äro gällande hos styrelsen. Kontorschefens närvaro vid föredragningen är således långt ifrån ett slöseri af arbetskraft; den är till väsentligt gagn för kontorets hela verksamhet.

Att här ingå i närmare undersökning af den mängd detaljer, som af Herr Statsrådet blifvit vidrörda, skulle vara att allt för mycket taga tiden i anspråk; och det skulle dessutom erfordra en uppmärksamhet, som, huru lefvande den än månde vara, dock svårigen blefve tillräcklig för Kamreren att derpå grunda ett omdöme i den ena eller andra detaljfrågan. Jag har blott nu, liksom förra gången jag yttrade mig i denna fråga, velat antyda åtskilliga af de omständigheter, på grund hvaraf jag anser de här i fråga varande tjänstemännen, kamrerarne, vara inom tullstyrelsen och i synnerhet på kammarkontoret af så oändligt stor vikt och betydelse. Jag är emellertid fullt villig att medgifva, att det icke finnes någon organisationsform, som är allena saliggörande. Det kan komma att gå och går väl äfven med den organisation, som Kongl. Maj:t nu föreslagit, jag vill icke förneka det; ty det är bokstafven som dödar och anden gör lefvande. Jag vill tillägga, att jag upprigtigt beklagar de bekymmer, som tullstyrelsen har förorsakat Herr Statsrådet derigenom att den icke villigt medgifvit företrädet hos den nya organisationen; Tullstyrelsen har dock icke kunnat underlåta att, i frågan hörd, uttala sina betänkligheter, just för att bespara Herr Statsrådet ett sådant obehag. Slutligen ber jag få säga att, om Riksdagens beslut utfaller i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, och den nya organisationen således skall genomföras, så kan Kongl. Maj:ts Regering vara fullkomligt öfvertygad, att hvarken jag eller någon af tullverkets tjänstemän skall söka lägga någon enda svårighet i vägen därför, utan skola vi fast hellre redbart beflita oss att äfven af det nya göra det bästa vi förmå. Att vi kunna misstaga oss i detta såsom i mycket annat, det är jag den förste att villigt erkänna; men en god vilja att göra det bästa möjliga skall aldrig uteblifva, så länge jag har äran att vara chef för detta embetsverk.

Jag vill nu icke upprepa hvad den siste talaren anförde med afseende på en del verk, som reorganiserats under de senaste åren; men nog måste man medgifva, att, då de tjänstemän, på hvilka jag håller så mycket, nemligen kamrerarne, kunnat inpassas i den nya organisationen af dessa verk, är det svårt att inse, hvarför de icke lika väl kunnat erhålla något rum inom tullverket; de behöfvas icke mindre inom detta verk än inom något annat, det säger jag aldeles bestämdt. Det hade ju berott på Kongl. Maj:t att, då instruktion utfärdas, förändra ett eller annat af kamrerarens åligganden, om sådant ansetts erforderligt; och detta utan att i grund förändra sjelfva organisationen. Här, inför Riksdagen, går frågan egentligen endast ut derpå, huruvida man skall erhålla anslag till dessa två tjänstemän, och det är detta som mitt förslag åsyftar.

Tullverket.
(Forts.)

I afseende på de tre byråcheferne ber jag slutligen att få tillägga, att, ehuru de nuvarande två hafva mycket att göra och i synnerhet kanslichefen är mycket betungad, tror jag dock, att genom en någorlunda jemkad fördelning af göromålen det skall blifva möjligt för dem att fortfarande på ett tillfredsställande sätt fullgöra alla byråchefernes skyldigheter. Deremot har jag svårt att inse, huru man skall åt den tredje byråchefen kunna skaffa tillräcklig sysselsättning, motsvarande hans höga aflöning. — Jag skall nu icke vidare uppehålla Kammarens tid, utan anhåller fortfarande om bifall till mitt förslag

Herr Ekman, Carl: I denna fråga har redan så mycket blifvit yttradt, att det ej torde vara af nöden att tillägga något mera för att för denna Kammare närmare belysa fördelarne af den organisation, som Kongl. Maj:t föreslagit, eller bemöta de betänkligheter mot dess antagande, som å andra sidan blifvit yttrade. Allra minst är jag i tillfälle att inlåta mig på sådana detaljundersökningar af det föreliggande förslaget, som endast äro möjliga för en person med specialfackkännedom i ämnet. Kongl. Maj:ts förslag till ny stat för tullverket är bygd på tillämpning af samma grunder, som vid föregående riksdagar i och för omorganisationen af åtskilliga andra embetsverk blifvit af Riksdagen pröfvade och gillade. Med anledning deraf har Stats-Utskottet ansett sig icke kunna annat än till Riksdagen göra framställning om, att äfven detta Kongl. Maj:ts förslag måtte af Riksdagen godkännas. Jag får således hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt. Dervid ber jag dock få föreslå, att Kammaren med afseende på löneförmånerna för den i tabellen litt. B omnämnde statistikern behagade besluta, i likhet med hvad Medkammaren redan gjort, att denne tjänstemans fasta lön bestämmes till 2,500 kronor och tjänstgöringspenningarna till 1,500 kronor. Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag med iakttagande af denna förändring i tabellen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr *Ekman*, att Kammaren måtte bifalla 7:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 10 endast med den ändring, att, på sätt Andra Kammaren beslutit, statistikerns aflöning, 4,000 kronor, fördelades i lön, 2,500 kronor, och tjänstgöringspenningar, 1,500 kronor; dels ock af Herr *Bennich*, att Kammaren för sin del skulle fatta ett så lydande beslut:

“att Riksdagen godkänner hvad Stats-Utskottet i utlåtandet N:o 10 punkten 7 angående tullverket hemställt, endast med den förändring,

dels att det i Bilagan Litt. D vid samma utlåtande fogade förslag till stat för Generaltullstyrelsen, slutande å en summa af 95,000 kronor, gifves följande förändrade lydelse:

Tullverket.
(Forts.)

	Lön. Kronor.	Tjenst- görings- penningar. Kronor.	Summa. Kronor.	
<i>Styrelsen:</i>				
generaltulldirektören	6,200	2,800	9,000	
1 byråchef	4,400	2,000	6,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 dito	4,400	2,000	6,400	
<i>Kansliet:</i>				
1 sekreterare	3,000	1,500	4,500	}
1 registrator och ak- tuarie	1,800	1,200	3,000	
1 notarie	1,800	1,200	3,000	
1 dito	1,800	1,200	3,000	
<i>Kammarkontoret:</i>				
1 kamererare	3,000	1,500	4,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 kammarförvärdt ...	1,800	1,200	3,000	
1 bokhållare och re- visor	1,800	1,200	3,000	
1 dito	1,800	1,200	3,000	
<i>Revisionskontoret:</i>				
1 kamererare	3,000	1,000	4,000	}
1 revisor	1,800	1,200	3,000	
5 revisorer	9,000	6,000	15,000	
1 revisor (statistiker)	2,500	1,500	4,000	
Till vikariatsersätt- ning samt arvoden och flitpenningar åt extra biträden m. m.	—	—	15,000	
1 förste vaktmästare	800*	300	1,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 vaktmästare	500*	300	800	
3 dito	1,500*	900	2,400	
Summa	—	—	94,100	

* Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, den kontanta lönen minskas med 150 kronor.

dels ock att den härvid uppkommande minskning i slutsumman af aflöningsstaten 900 kronor tillägges det på tullverkets omkostnadsstat upptagna förslagsanslag "diverse utgifter", så att förslagsanslaget för tullverket i sin helhet bliver 2,490,000 kronor."

Härefter framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till Utskottets i 7:de punkten af utlåtandet N:o 10 gjorda hemställan oförändrad, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på bifall till samma hemställan med den af Herr *Ekman* deri föreslagna ändring, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning, och slutligen proposition på antagande af Herr *Bennichs* förslag, hvilken proposition likaledes besvarades med många så väl ja som nej; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till Utskottets merberörda hemställan med den förändring, Herr *Ekman* föreslagit, å nyo blifvit gjord samt med många blandade ja och nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Bennich* begärde votering.

Sedan Kammararen, uppå Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit Herr *Bennichs* förslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som vill, att Kammararen, med anledning af hvad Stats-Utskottet i 2:dra punkten af dess memorial N:o 36 hemställt, skall bifalla 7:de punkten af utlåtandet N:o 10 med den deri af Andra Kammararen vidtagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammararen det förslag i ämnet, som af Herr *Bennich* blifvit framställt.“

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja - 45.

Nej - 44.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 20 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 23, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 19 kap. 21 § Strafflagen.

Efter föredragning af Andra Kammararens den 22 i denna månad bordlagda protokollsutdrag:

N:o 124, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 17, angående ändring af dels Kongl. resereglementet den 10 November 1865 i fråga om nämndemän, dels Kongl. kungörelsen den 30 December 1863 angående nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar; och

N:o 125, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 16, i fråga om uppborrdsmäns ersättningskyldighet;

beslöt Första Kammaren hänvisa dessa ärenden för vidare utredning till sitt Tillfälliga Utskott N:o 1.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 22 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 5, i fråga om upphörande eller nedsättning af lärarinnornas årsafgift till folkskolelärarnes enke- och pupillkassa; och

N:o 6, rörande föreslagen ändring af § 6 mom. 5 af gällande folkskolestadga.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna utlåtanden och memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 37, med anledning af väckta motioner angående dels Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen samt anslag för utredning af frågan derom, dels beviljande af anslag för uppbyggande af Helgeandsholmens södra kajmur, och dels uppförande af en tillbyggnad till Riksdagens hus för inrymmande deri af nya samlingssalar för Kammarne, m. m.;

N:o 38, angående afskrifning af Riksgäldskontorets återstående fordran för lån till uppförande af byggnader vid härads höfdingebostället Mälby;

N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående öfverlåtelse af åbo- och skatterätt till under bruk skatteköpta hemman;

N:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af en förre banvakten J. A. Gustafsson å dömd skadeersättning till staten;

N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från länsmansbostället Kråkered N:o 1, i Elfsborgs län;

Lag-Utskottet:

N:o 24, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående presterliga sysslors tillsättande;

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående antagande af en för alla orter inom riket gemensam tidsberäkning; hvarefter Kammaren, på Herr Talmannens hemställan, beslöt, att dessa utlåtanden och memorial skulle sättas främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 26 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 23 och protokollet för den 19 i denna månad.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Stats-Utskottets den 23 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 37, i anledning af väckta motioner angående dels Kongl. hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen samt anslag för utredning af frågan derom, dels beviljande af anslag för uppbyggande af Helgeandsholmens södra kajmur och dels uppförande af en tillbyggnad till Riksdagens hus för inrymmande deri af nya samlingssalar för Kamraren, m. m.;

N:o 38, angående afskrifning af Riksgäldskontorets återstående fordran för lån till uppförande af byggnader vid härads höfdingebostället Mälby;

N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående öfverlåtelse af åbo- och skatterätt till under bruk skatteköpta hemman;

N:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af en förre banvakten J. A. Gustafsson ådömd skadeersättning till staten; och

N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från länsmansbostället Kråkered N:o 1 i Elfsborgs län.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Lag-Utskottets den 23 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 24, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående presterliga sysslors tillsättande; och

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående antagande af en för alla orter inom riket gemensam tidsberäkning.

Aumäldes och bordlades Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i paragraferna 11, 12 och 32 Regeringsformen;

äfvensom Stats-Utskottets memorial:

N:o 42, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarnes skiljaktiga beslut rörande anslag till anläggning af jernväg från norra stambanan vid Karlberg till Lilla Värtan; och

N:o 43, angående voteringsproposition i afseende å en riksstatens fjerde hufvudtitel tillhörande anslagsfråga;

hvar efter Kammaren, uppå Herr Talmannens hemställan, beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes.

In fidem
O Brakel.